

Współczesny patriotyzm, rozumienie, codzienne praktyki.

Raport z badania domu badawczego Maison & Partners dla Fundacji Roberta Dobrzyckiego.

Wstęp

Raport **„Współczesny patriotyzm – rozumienie, codzienne praktyki i potencjał zmiany”** powstał, aby przyjrzeć się sposobom, w jakie Polacy rozumieją i wyrażają dziś przywiązanie do ojczyzny. Analizujemy w nim zarówno tradycyjne, jak i nowatorskie wymiary patriotyzmu, codzienne zachowania, źródła narodowej dumy oraz rolę symboli i wspólnego świętowania. Pomysłodawcą i mecenasem tej inicjatywy jest Fundacja Roberta Dobrzyckiego, działająca w myśl idei *„Believing in Poland”*. Fundacja rozwija i promuje potencjał Polski w obszarach kultury, gospodarki, edukacji i nauki, wspierając projekty, które dostarczają rzetelnej wiedzy, budują pewność siebie oraz wzmacniają wizerunek kraju w Polsce i na świecie. Działania Fundacji zmieniają ambicje w realne projekty społeczne i rozwojowe, pokazując siłę polskiego kapitału i talentu. Za kompleksową realizację merytoryczną badania odpowiada dom badawczy Maison&Partners we współpracy z Ogólnopolskim Panelem Badawczym Ariadna. W skład zespołu badawczego wchodziły Małgorzata Hamela, Magdalena Chilewska i Martyna Mieleszczuk, a nadzór merytoryczny nad jego pracami sprawowała prof. Dominika Maison.

Czym jest dziś patriotyzm? Czy wyraża się przede wszystkim poprzez pamięć o historii, pielęgnowanie tradycji i szacunek dla symboli narodowych, czy również poprzez codzienne działania, troskę o innych i zaangażowanie w przyszłość kraju? Co łączy Polaków w sposobie myślenia o ojczyźnie, a co sprawia, że tak różnie rozumiemy i przeżywamy przywiązanie do niej?

Patriotyzm jest głęboko zakorzeniony w polskiej kulturze i historii, ale nie ma jednego, powszechnie podzielanego sposobu jego wyrażania. Pamięć o przeszłości i przywiązanie do tradycji mogą harmonijnie współistnieć z odpowiedzialnością za wspólne dobro, troską o najbliższe otoczenie czy dumą ze współczesnych osiągnięć Polski. Coraz ważniejszym wymiarem przywiązania do ojczyzny staje się **budowanie jej siły gospodarczej, myślenie o rozwoju technologicznym i technologicznym potencjale oraz aktywny wpływ na przyszłość kolejnych pokoleń**. Różnice dotyczą nie tylko tego, jakie działania uznajemy za patriotyczne, lecz także emocji, oczekiwań i znaczeń, które wiążemy z samym pojęciem patriotyzmu.

Chcemy w ten sposób pokazać, że rozmowa o patriotyzmie nie musi sprowadzać się do wyboru między tradycją a współczesnością ani do jednej obowiązującej definicji. Rozpoznanie różnorodnych sposobów przeżywania więzi z Polską może być punktem wyjścia do refleksji nad tym, co nas łączy i jak budować poczucie wspólnoty, mimo różnic.

Zapraszamy do lektury!

ROBERT DOBRZYCKI foundation

& PARTNERS Maison

SPIS TREŚCI

O BADANIU s. 4

NAJWAŻNIEJSZE WYNIKI s. 8

WYNIKI SZCZEGÓŁOWE s. 10

- Patriotyzm: pierwsze skojarzenia s. 11
- Obecne rozumienie patriotyzmu i potencjał zmiany s. 19
- Podatki, pomaganie i motywacje s. 26
- Duma i symbole s. 32
- Patriotyzm w działaniu i świętowaniu s. 39
- Wyrażanie patriotyzmu za granicą s. 47
- Definicja patriotyzmu i obszary zmian s. 53

PODSUMOWANIE I WNIOSKI s. 59

Badania

Cel i podejście badawcze

CEL BADANIA

Celem badania było poznanie sposobów rozumienia i wyrażania patriotyzmu we współczesnej Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem jego różnych wymiarów – od przywiązania do historii, tradycji i symboli narodowych po codzienne działania, postawy obywatelskie i troskę o wspólną przyszłość. Badanie miało również na celu identyfikację różnic w postrzeganiu patriotyzmu pomiędzy grupami społecznymi oraz rozpoznanie możliwości poszerzania jego tradycyjnego rozumienia.

PODEJŚCIE BADAWCZE

W projekcie połączono metody jakościowe i ilościowe, aby uchwycić zarówno znaczenia, emocje i doświadczenia związane z patriotyzmem, jak i skalę występowania poszczególnych postaw w społeczeństwie. Część jakościowa pozwoliła pogłębić rozumienie różnych sposobów przeżywania patriotyzmu, natomiast część ilościowa umożliwiła ich analizę na poziomie populacyjnym oraz identyfikację różnic między grupami respondentów.

Metodologia: część jakościowa (QUAL)

REALIZACJE BADANIA

Badanie jakościowe zrealizowano w formie 6 zogniskowanych wywiadów grupowych (FGI) online, umożliwiających pogłębione poznanie sposobów rozumienia i przeżywania patriotyzmu oraz związanych z nim wartości, emocji i doświadczeń

RODZAJ PRÓBY

W badaniu uczestniczyły osoby w wieku 18–64 lat, zróżnicowane pod względem wieku oraz deklarowanych przekonań społeczno-światopoglądowych.

	Osoby w wieku 18–29 lat	Osoby w wieku 30–44 lata	Osoby w wieku 45–64 lata
Osoby po przekonaniach konserwatywnych/tradycyjnych	1 FGI	1 FGI	1 FGI
Osoby po przekonaniach progresywnych/liberalnych	1 FGI	1 FGI	1 FGI

Termin realizacji: 21 – 23 września 2026 r.
Lokalizacja: online z osobami mieszkającymi w różnych miastach Polski (dużych, średnich i małych)

Metodologia: część ilościowa (QUANT)

REALIZACJA BADANIA

Badanie ilościowe przeprowadzono metodą CAWI (ankieta internetowa) na panelu badawczym Ariadna.

PRÓBA GŁÓWNA

Badanie objęło ogólnopolską próbę dorosłych obywateli Polski (18+), N=1071 osób, reprezentatywną pod względem wieku, płci oraz wielkości miejscowości zamieszkania.

MODUŁ PORÓWNAWCZY

Dodatkowo, aby móc porównać sposoby rozumienia patriotyzmu i postrzegania Polski przez osoby z doświadczeniem życia za granicą, z wynikami próby głównej, badanie objęło N=207 osób posiadających doświadczenie życia poza Polską, należących do dwóch grup:

- osoby, które wychowywały się lub mieszkały poza Polską przez co najmniej 5 lat, a obecnie mieszkają w Polsce od minimum 3 miesięcy i posługują się językiem polskim w stopniu umożliwiającym samodzielne wypełnienie ankiety;
- Polacy, którzy mieszkali poza Polską przez co najmniej 12 miesięcy, a obecnie ponownie mieszkają w Polsce.

Termin realizacji: 8 – 18 października 2026 r.
Lokalizacja: cała Polska

Charakterystyka demograficzna próby

(QUANT)

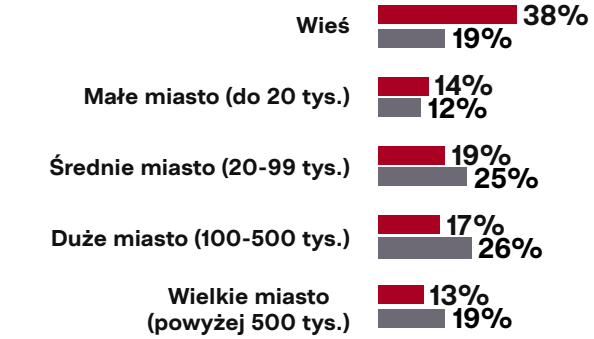
Próba główna (reprezentatywna), N=1071

Moduł porównawczy, N=207

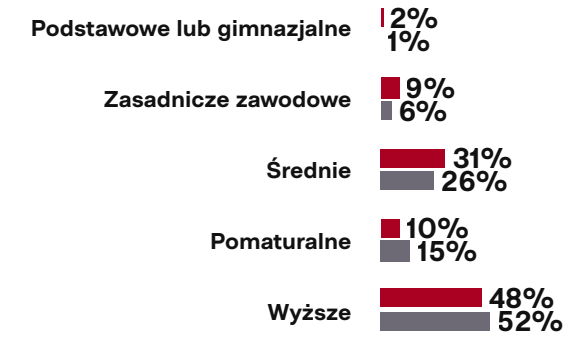
PŁEĆ

WIELKOŚĆ MIEJSCA ZAMIESZKANIA

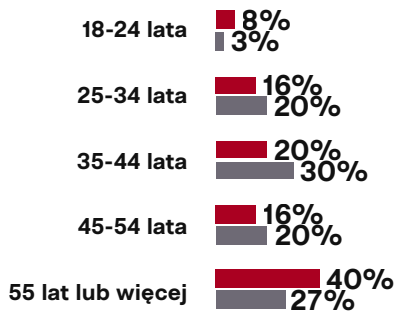
WYKSZTAŁCENIE

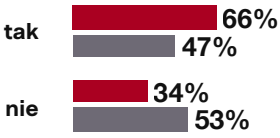
SAMOOCENA SYTUACJI MATERIALNEJ

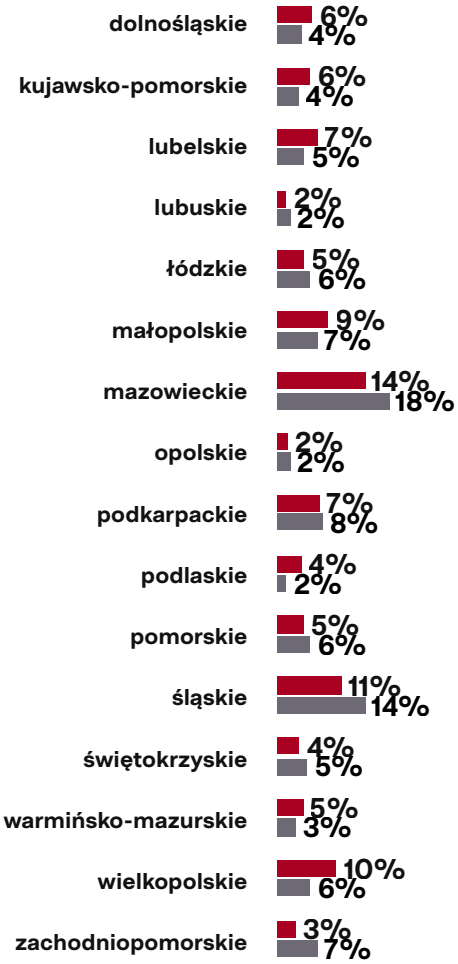
WIEK

POSIADANIE DZIECI

WOJEWÓDZTWO

Najważniejsze wyniki

Patriotyzm pozostaje ważny, ale jego znaczenie się poszerza

Patriotyzm pozostaje ważnym elementem polskiej tożsamości.

72% badanych uważa się za patriotów, a 62% identyfikuje się przede wszystkim jako Polacy. Przywiązanie do kraju wiąże się jednak nie tylko z tożsamością narodową, lecz także z poczuciem zakorzenienia, bliskością rodziny, językiem i codziennym doświadczeniem bycia „u siebie".

Tradycja i codzienna odpowiedzialność nie są konkurencyjnymi sposobami rozumienia patriotyzmu.

Po 80% badanych zgadza się, że patriotyzm można wyrażać przede wszystkim poprzez codzienne działania oraz że pamięć o historii i troska o przyszłość kraju są równie ważne. Wyniki wskazują na możliwość poszerzania znaczenia patriotyzmu bez odrzucania jego tradycyjnych fundamentów.

Polacy dostrzegają potrzebę zmiany sposobu mówienia o patriotyzmie.

54% uważa, że jego rozumienie powinno ewoluować wraz ze zmianami społecznymi. W badaniu jakościowym pojawia się potrzeba większego uwzględnienia troski o mieszkańców, lokalnych społeczności i rozwoju kraju, a także ograniczenia patosu i nadmiernego akcentowania cierpienia oraz poświęcenia.

Wyniki szczegółowe

Patriotyzm: pierwsze skojarzenia

(QUANT)
(QUAL)

Najważniejsze wyniki

Patriotyzm jest przede wszystkim rozumiany jako więź z krajem.

Najczęstsze spontaniczne skojarzenia dotyczą miłości, przywiązania i lojalności wobec ojczyzny (37%). Jednocześnie 72% Polaków uważa się za patriotów, a 62% identyfikuje się przede wszystkim jako Polacy.

W rozumieniu patriotyzmu tradycja i pamięć historyczna współistnieją z odpowiedzialnością za innych.

Obok symboli narodowych, historii i poświęcenia badani wskazują codzienną pracę, uczciwość, pomoc innym i troskę o wspólne otoczenie. Badanie jakościowe pokazuje, że patriotyzm może być rozumiany zarówno jako pielęgnowanie dziedzictwa, jak i działanie na rzecz współczesnego społeczeństwa.

Kontekst wcześniejszych badań:

w badaniu IP PAN* wyróżniono dwa wymiary patriotyzmu – narodowy, związany m.in. z tradycją i pamięcią historyczną oraz obywatelski, akcentujący zaangażowanie na rzecz kraju. Obecne wyniki pokazują, że w społecznym rozumieniu patriotyzmu oba te wymiary mogą współistnieć

Patriotyzm częściej wzbudza poczucie odpowiedzialności i obowiązku niż radość.

Obecnie kojarzy się przede wszystkim z odpowiedzialnością (40%), wspólnotą i bliskością (39%) oraz obowiązkiem (36%). Polacy chcieliby jednak silniej łączyć go z dumą (44% wobec 35% obecnie), bezpieczeństwem (35% wobec 16%) i radością (27% wobec 9%), a rzadziej z obowiązkiem (23% wobec 36%).

Przywiązanie do Polski nie oznacza bezwarunkowej akceptacji państwa.

W badaniu jakościowym Polska jest opisywana jako własny, znajomy świat, zapewniający poczucie zakorzenienia i bezpieczeństwa. Więź ta może współistnieć z krytyczną oceną instytucji i warunków życia. Dla części badanych krytyka państwa i zaangażowanie społeczne wynikają z tej samej troski o kraj.

Wspólną podstawą patriotyzmu pozostaje przywiązanie do Polski, ale jego interpretacje bywają politycznie podzielone.

Badanie jakościowe pokazuje różnice w akcentowaniu tradycji, narodowej tożsamości i odpowiedzialności społecznej. Upolitycznienie samego pojęcia sprawia przy tym, że część osób dystansuje się od określenia „patriota", mimo deklarowanego przywiązania do kraju. Warto przy tym podkreślić, że przywiązanie do tradycji nie musi oznaczać zamknięcia na odmienne poglądy. Wskazuje na to również przytaczane już tutaj badanie IP PAN**, w którym wyróżniono segment „Otwartych Tradycjonalistów" – osób łączących silną identyfikację narodową z otwartością na inne światopoglądy

** Źródło: IP PAN, „Czy i jak identyfikujemy się dziś z Polską?" (2023) – badanie współtworzone przez prof. Dominikę Maison. Projekt obejmował analizę różnych wymiarów patriotyzmu oraz segmentację postaw wobec Polski i polskości. Przywołane ustalenia stanowią kontekst interpretacyjny dla obecnych wyników, nie bezpośrednie porównanie zmian w czasie.*

*** Źródło: IP PAN, „Czy i jak identyfikujemy się dziś z Polską?" (2023). Odniesienie kontekstowe – badania nie stanowią bezpośrednio porównywalnych pomiarów.*

Patriotyzm najczęściej kojarzy się z miłością do kraju, przywiązaniem, oddaniem, lojalnością i wiernością

Co jako pierwsze przychodzi Ci do głowy, gdy słyszysz słowo „patriotyzm”? OTWARTE
N=1071 (wszyscy)

Kobiety częściej kojarzą patriotyzm z miłością i przywiązaniem, symbolami narodowymi oraz szacunkiem do ojczyzny.
Osoby 55+ częściej wskazują przywiązanie, obowiązek, odpowiedzialność i wspólnotę.

Konserwatywni badani częściej przywołują działania na rzecz kraju, niepodległość, symbole narodowe, a także wiarę. Natomiast **liberalni respondenci** – obowiązek i odpowiedzialność.

Patriotyzm silnie kojarzy się z historią i pamięcią, ale jego upolitycznienie budzi dystans części badanych (QUAL)

Patriotyzm silnie wiąże się z historią, pamięcią i poświęceniem. Respondenci przywołują szkolne lekcje, rodzinne opowieści oraz losy osób walczących o niepodległość. W rezultacie, patriotyzm częściej kojarzy się z wielkimi wydarzeniami historycznymi niż z codziennym życiem.

Jednocześnie dla części badanych problemem jest jego upolitycznienie. Choć samo pojęcie oznacza dla nich przywiązanie do kraju, określenie „patriota" bywa odbierane jako deklaracja polityczna lub sposób wykluczania osób o innych poglądach. Niektórzy dystansują się więc od tego określenia, nie chcąc być utożsamiani z określoną opcją polityczną ani z postawami nacjonalistycznymi.

„Jesteś patriotą, czyli interesuje cię przeszłość swojego narodu, ludzie, którzy przelali krew, oddali wszystko tak naprawdę, żebyś mógł sobie w tym momencie spokojnie żyć. Myślę, że największym przejawem patriotyzmu jest pamięć właśnie o tych, którzy się poświęcili." *18–29 lat, poglądy bardziej konserwatywne/tradycyjne*

„Czyli niektóre, moim zdaniem, ugrupowania próbują sobie tak złapać to, co jest wyłącznie dla nich, dla tego ugrupowania patriotyczne, zabierając wszystkim innym poglądom i ugrupowaniom właśnie tą postawę. I to oddzielam właśnie. Uważam, że pomimo tego powinniśmy być ponad podziałami jako patrioci." *18–29 lat, poglądy bardziej progresywne/liberalne*

Kontekst wcześniejszych badań: W badaniu IP PAN* zidentyfikowano grupy różniące się stosunkiem do polskości – od silnej identyfikacji narodowej po dystans i rozczarowanie. Pokazuje to, że przywiązaniu do kraju mogą towarzyszyć różne emocje i oceny rzeczywistości społeczno-politycznej. W obecnym badaniu zróżnicowanie to znajduje odzwierciedlenie m.in. w sposobach interpretowania patriotyzmu i jego politycznych konotacji

Współczesny patriotyzm łączy pielęgnowanie tradycji z odpowiedzialnością za innych

W wyobrażeniach o współczesnym patriocie przywiązanie do tradycji łączy się z odpowiedzialnością za innych. Pamięć o historii, szacunek do symboli i przekazywanie kultury kolejnym pokoleniom są równie ważne jak uczciwość, pomoc innym i troska o wspólne otoczenie.

Osoby o różnych światopoglądach kładą jednak nacisk na inne aspekty patriotyzmu. Respondenci o bardziej konserwatywnych przekonaniach częściej podkreślają potrzebę ochrony polskości i pielęgnowania tradycji, natomiast osoby o poglądach liberalnych zwracają większą uwagę na odpowiedzialność za innych i sprzeciwiają się utożsamianiu patriotyzmu z nietolerancją

„Dla mnie [patriota] to jest osoba, która codziennie poprzez swoją pracę podejmuje odpowiedzialne działania na rzecz generalnie społeczeństwa i państwa jako takiego." *45–64 lata, poglądy bardziej progresywne/liberalne*

„Patriota to jest osoba, która kocha swój kraj. Moim zdaniem nie wiąże się to w ogóle z jakimś... To jest piękne słowo i nie wiąże z żadną opcją polityczną, uważam." *18–29 lat, poglądy bardziej progresywne/liberalne*

„Mam wrażenie, że właśnie obecny, współczesny patriota jest osobą otwartą, ale jednocześnie też faworyzującą swoich..." *30–44 lata, poglądy bardziej konserwatywne/tradycyjne*

* Źródło: IP PAN, „Czy i jak identyfikujemy się dziś z Polską?" (2023). Odniesienie kontekstowe – badania nie stanowią bezpośrednio porównywalnych pomiarów.

(QUANT)
(QUAL)

Najpowszechniej kojarzonymi z patriotyzmem odczuciami są odpowiedzialność, poczucie wspólnoty i obowiązku oraz duma

Jakie uczucia lub odczucia budzi w Tobie obecnie słowo „patriotyzm”? N=1071 (wszyscy)

Kobiety częściej mówią o wspólnocie i bezpieczeństwie, a mężczyźni – o radości, ale też rozczarowaniu.

Osoby 55+ częściej odczuwają odpowiedzialność, wspólnotę i obowiązek, a osoby w wieku 18–24 lat – nadzieję i radość.

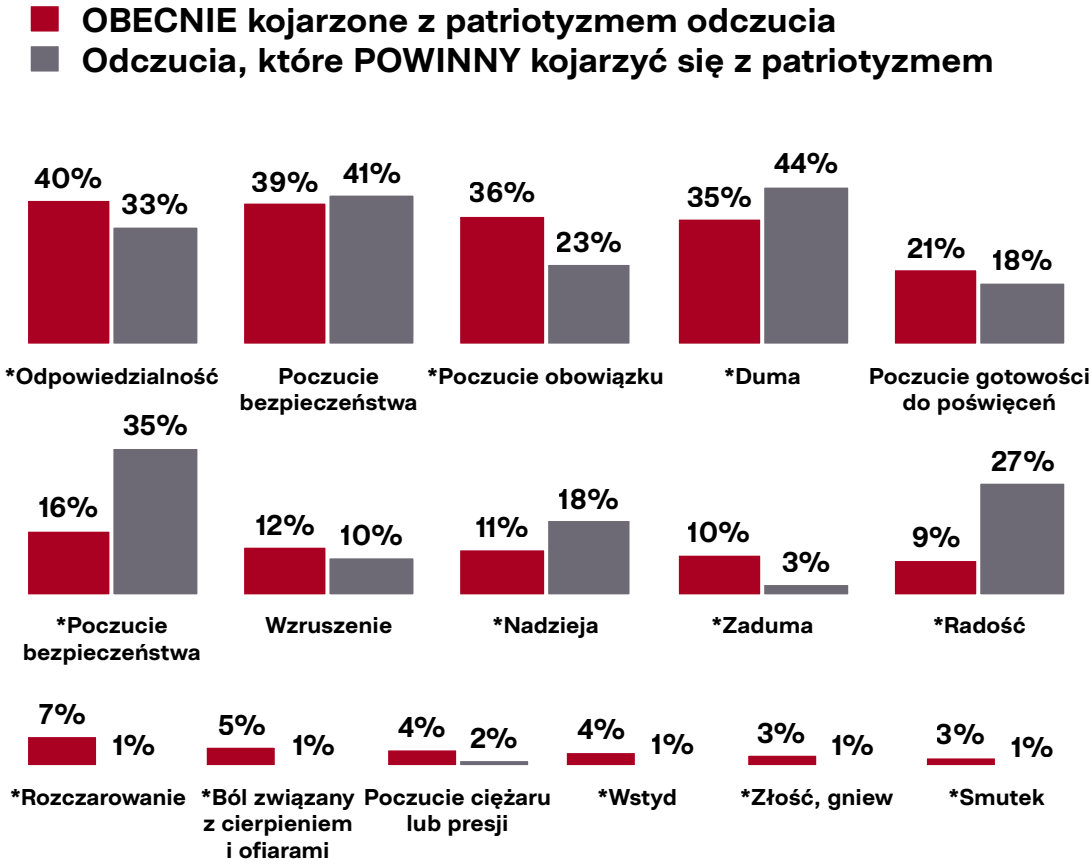
Konserwatywni respondenci częściej wskazują dumę i radość. **Liberalni** zaś – częściej czują odpowiedzialność, ale też rozczarowanie, ciężar historii i wstyd.

(QUANT)

Polacy chcieliby częściej kojarzyć patriotyzm z radością, bezpieczeństwem i dumą, rzadziej zaś – z obowiązkiem oraz odczuciami o negatywnym wydźwięku (np. rozczarowania, wstyd, złość)

Jakie uczucia lub odczucia budzi w Tobie obecnie słowo „patriotyzm”? N=1071 (wszyscy)

Jakie uczucia lub odczucia CHCIAŁBYŚ wiązać z patriotyzmem? N=1071 (wszyscy)

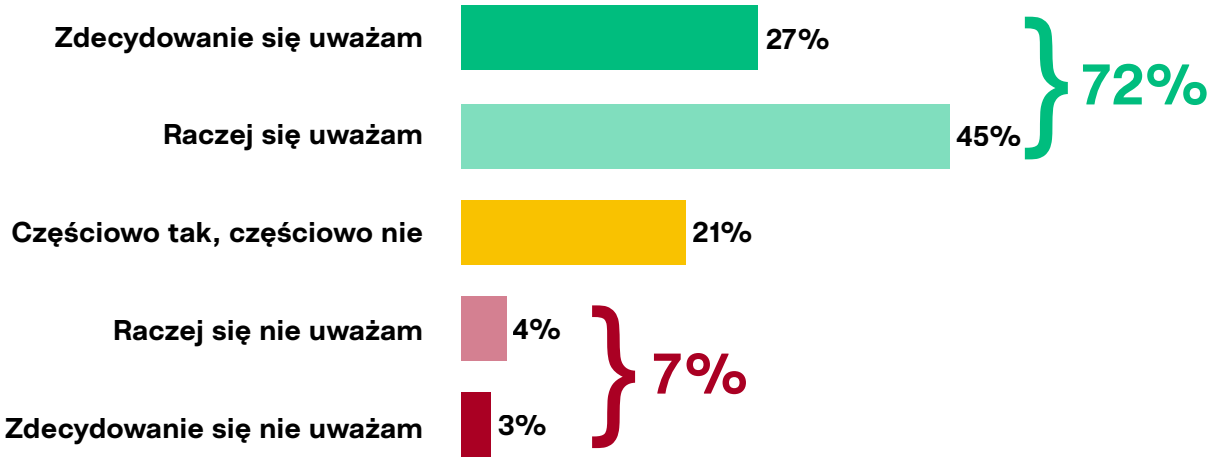

***Różnica między odczuciami posiadanymi a pożądanymi istotna statystycznie.**

Dodatkowo, osoby w wieku 35–44 lat szczególnie często chciałyby łączyć patriotyzm z **radością**, natomiast **kobiety, osoby 55+** oraz posiadające dzieci – **z poczuciem bezpieczeństwa.**

72% Polaków uważa się za patriotów – częściej osoby powyżej 55. roku życia oraz osoby o konserwatywno-tradycyjnych poglądach

W jakim stopniu uważasz się za patriotę lub patriotkę? N=1071 (wszyscy)

W mniejszym stopniu patriotami czują się:

- osoby w wieku 18–24 lata (**11%** nie uważa się za patriotów), 25–34 lata (**9%**) i 35–44 lata (**10%**),
- osoby nieposiadające dzieci (**11%**),
- osoby o poglądach liberalno-progresywnych (**9%**) oraz niepotrafiące określić swoich poglądów (**10%**).

W większym stopniu patriotami czują się:

- osoby o poglądach konserwatywnych/tradycyjnych (**88%**),
- osoby w wieku 55+ (**82%**),
- mieszkańcy miast liczących 20–99 tys. mieszkańców (**79%**),
- osoby posiadające dzieci (**77%**).

Więź z Polską wyrasta z codziennego poczucia bycia „u siebie” (QUAL)

Polska jest dla respondentów przede wszystkim **znanym, własnym światem, w którym czują się „u siebie”.**

O poczuciu zakorzenienia decydują bliscy ludzie, język oraz znane normy społeczne, pozwalające swobodnie funkcjonować bez konieczności odnajdywania się w obcym otoczeniu. Tak rozumiany „dom” **zapewnia bezpieczeństwo fizyczne i psychiczne**, a także poczucie ciągłości własnego życia, nawet jeśli ocena sytuacji w kraju pozostaje krytyczna.

Znaczenie tej więzi szczególnie wyraźnie ujawnia się w **kontakcie z zagranicą**. Pobyt poza Polską i powrót do kraju pozwalają docenić to, co na co dzień wydaje się oczywiste. W wypowiedziach starszych uczestników silniej zaznaczają się korzenie i ciągłość biografii, ale także świadomy wybór Polski jako miejsca do życia i pracy.

Przywiązanie do kraju wzmacniają również wspólne przeżycia – sukcesy sportowe, święta narodowe, rocznice historyczne oraz solidarność w sytuacjach kryzysowych. Dla części badanych więź ta wyraża się jednak nie tylko w wyjątkowych momentach, lecz w codziennych relacjach, pracy i uczestnictwie w życiu lokalnej wspólnoty.

„[Ojczyzna] to jest coś, co znam. Coś, gdzie są normy społeczne, w których się wychowałam, więc są dla mnie naturalne. I w którym też wiem, jak się zachowywać, a jak się nie zachowywać. I to też według mnie jest jakieś takie bezpieczeństwo psychiczne.” 18–29 lat, poglądy bardziej progresywne/liberalne

„Polska jest dla mnie bezpiecznym domem. Takie krótkie zdanie, krótka sentencja, ale myślę, że zawiera dosyć dużo, ponieważ jest to… no, dom – to wiadomo, takie miejsce, jedno z najważniejszych dla człowieka.” 45–64 lata, poglądy bardziej progresywne/liberalne

Rozczarowanie państwem komplikuje przywiązanie do Polski, lecz go nie przekreśla

Relacja z krajem może obejmować jednocześnie bliskość i rozczarowanie. Polska może być postrzegana jako własny dom, a zarazem jako miejsce trudne do życia. Codzienne koszty, obciążenia podatkowe i doświadczanie nierównego traktowania sprawiają, że odwołanie do miłości do ojczyzny nie usuwa poczucia krzywdy ani frustracji.

Część respondentów krytycznie ocenia warunki życia i funkcjonowanie instytucji, a jednocześnie angażuje się społecznie i dba o pamięć historyczną. **Zarówno krytyka państwa, jak i działanie na rzecz Polski, mogą wynikać z tego samego pragnienia: by we własnym kraju żyło się lepiej i sprawiedliwiej.**

Nie każda osoba rozwiązuje jednak to napięcie poprzez zaangażowanie. Pojawia się także bardziej zdystansowana relacja z Polską, traktowaną jako obecne, możliwe do zmiany miejsce zamieszkania.

Mówienie o patriotyzmie jest **bardziej wiarygodne, gdy uwzględnia także trudne doświadczenia**, zamiast zakładać, że wszyscy są dumni z Polski i zadowoleni z życia w kraju

„Ale szanuję to państwo, szanuję ojczyznę – bo jest to moja ojczyzna. Dbam o nią w taki sposób, że udzielam się w wolontariacie, […]” 30–44 lata, poglądy bardziej progresywne/liberalne

.„Nie jestem na tyle związana, żeby być tylko tu i teraz, mam świadomość z drugiej strony tego, że mogę w każdej chwili zabrać rzeczy, swoją rodzinę i wyjechać; nie trzyma mnie tutaj nic.” 30–44 lata, poglądy bardziej progresywne/liberalne

Obecne rozumienie patriotyzmu i potencjał zmiany

Obecne rozumienie patriotyzmu łączy obowiązki obywatelskie z tradycją i tożsamością narodową.

Najczęściej dostrzeganymi przejawami patriotyzmu są: głosowanie w wyborach (53%), kultywowanie polskich tradycji (48%), duma z bycia Polakiem (48%) i znajomość historii Polski (47%). Rzadziej wskazywane są działania na rzecz zmian społecznych (28%), pomoc innym (24%) czy rozwijanie nauki (18%).

Obecny i pożądany obraz patriotyzmu są do siebie zbliżone.

W większości przypadków różnice między tym, co jest, a tym, co powinno być uznawane za przejaw patriotyzmu, są niewielkie. Badani nie odrzucają tradycyjnych form patriotyzmu na rzecz nowych. Wyniki wskazują raczej na możliwość poszerzania jego znaczenia niż na potrzebę zastąpienia dotychczasowych wzorców.

Ponad połowa Polaków (54%) uważa, że rozumienie patriotyzmu powinno zmieniać się wraz z rzeczywistością społeczną.

Przeciwnego zdania jest 24% badanych, zaś 22% nie ma sprecyzowanej opinii. Za aktualizowaniem rozumienia patriotyzmu częściej opowiadają się osoby młodsze, z wyższym wykształceniem oraz o poglądach liberalnoprogresywnych

Różnice światopoglądowe dotyczą nie tylko tego, jakie działania uznaje się za patriotyczne, lecz także tego, dlaczego przypisuje się im takie znaczenie.

W badaniu jakościowym respondenci o poglądach konserwatywnych częściej akcentują ochronę tradycji, polskości i krajowych zasobów, natomiast osoby o poglądach liberalnych – poprawę warunków życia i odpowiedzialność społeczną. Wspieranie polskiej gospodarki okazuje się obszarem wspólnym, choć uzasadnianym na różne sposoby.

Patriotyczne znaczenie codziennych działań zależy od dostrzeganych korzyści dla kraju i jego mieszkańców.

W badaniu jakościowym dotyczy to m.in. świadomego uczestnictwa w wyborach, konstruktywnej krytyki władz, wspierania polskich przedsiębiorstw, uczestnictwa w kulturze oraz rozwoju nauki i technologii. Patriotyzm może być więc rozumiany nie tylko jako podtrzymywanie dziedzictwa, lecz także jako współtworzenie współczesnej Polski i troska o jej przyszłość.

(QUANT)

Patriotyzm w Polsce jest najczęściej dostrzegany w wypełnianiu obowiązków obywatelskich, w pielęgnowaniu tradycji i okazywaniu dumy narodowej

Jak Twoim zdaniem przejawia się patriotyzm w Polsce? *Zaznacz wszystkie pasujące odpowiedzi.* N=1071 (wszyscy)
ODPOWIEDZI POWYŻEJ 30% WSKAZAŃ

Kobiety częściej wskazują m.in. tradycje, głosowanie, kupowanie polskich produktów oraz dbałość o otoczenie.

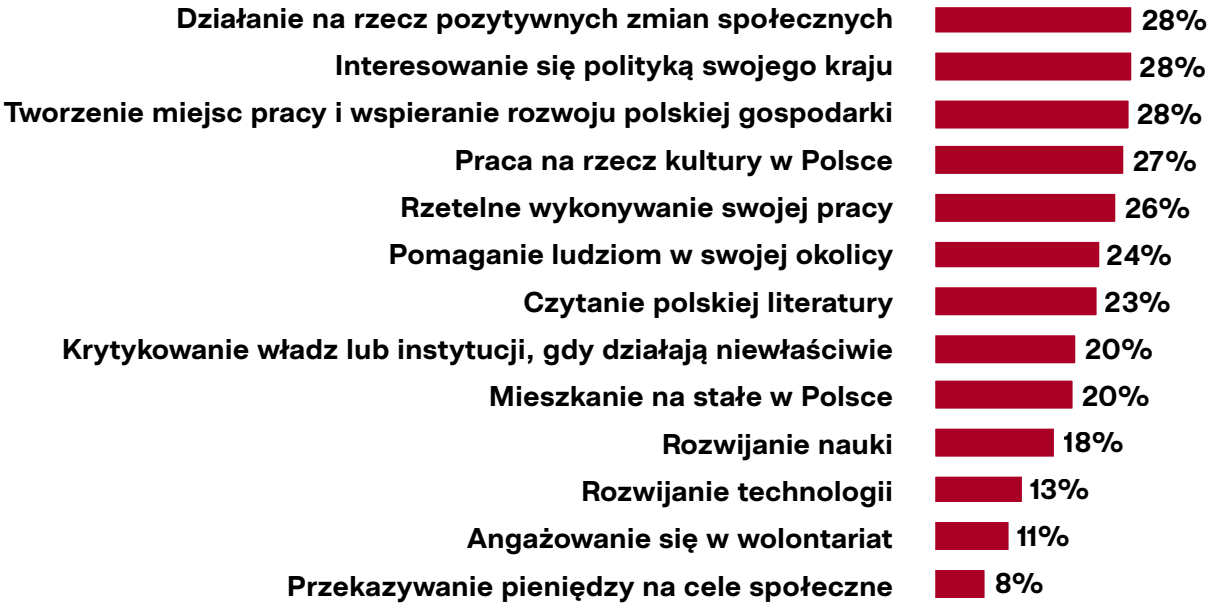
Osoby 55+ częściej dostrzegają większość wymienionych przejawów patriotyzmu, zarówno tradycyjnych, jak i obywatelskich.

Konserwatywni obywatele częściej wskazują tradycję, symbole, dumę narodową i obronę kraju, a **liberalni** – głosowanie, podatki i troskę o wspólną przestrzeń.

(QUANT)

Patriotyzm rzadziej kojarzony jest z działaniami na rzecz poprawy kraju, jak np. działaniem na rzecz zmian społecznych, z codzienną pomocą innym, czy rozwijaniem nauki, kultury i gospodarki

Jak Twoim zdaniem przejawia się patriotyzm w Polsce? *Zaznacz wszystkie pasujące odpowiedzi.* N=1071 (wszyscy)
POZOSTAŁE ODPOWIEDZI

Osoby 55+ częściej dostrzegają przejawy patriotyzmu w rzetelnej pracy, działaniach na rzecz zmian społecznych i zainteresowaniu polityką.

Osoby z wyższym wykształceniem częściej wskazują większość wymienionych działań.

Liberalni obywatele częściej wskazują zmiany społeczne, pomoc innym, naukę i wolontariat; **konserwatywni** – gospodarkę, literaturę i zamieszkiwanie w Polsce.

Różne rozumienia patriotyzmu wynikają z odmiennych wyobrażeń o tym, czego potrzebuje Polska

(QUAL)

W dyskusjach o tym, jakie działania można uznać za patriotyczne, powracają trzy główne sposoby uzasadniania ich znaczenia:

- **Podtrzymywanie wspólnoty narodowej i tradycji** – szczególnie ważne dla starszych respondentów o poglądach konserwatywnych. Kultywowanie zwyczajów, pielęgnowanie kultury i obchodzenie świąt narodowych służą w tym ujęciu zachowaniu polskości.
- **Poprawa warunków wspólnego życia** – silniej akcentowana przez respondentów o poglądach liberalnych, którzy wiążą patriotyzm z pozytywnymi zmianami społecznymi, pomocą innym i troską o wspólną przestrzeń.
- **Wspieranie polskiej gospodarki** – istotne dla badanych o różnych poglądach, choć odmiennie uzasadniane. Konserwatywni respondenci podkreślają ochronę krajowych zasobów i polskiego kapitału, a liberalni – korzyści dla jakości życia obywateli.

Głosowanie i krytyka władz – kiedy są przejawem patriotyzmu?

Głosowanie jest łączone z odpowiedzialnością za kierunek, w którym zmierza kraj. W takim rozumieniu patriotyzm obejmuje nie tylko wrzucenie karty do urny, ale również:

- zainteresowanie kandydatami,
- świadomy wybór,
- rozliczanie wybranych władz.

Warto jednak zwrócić uwagę, że nie wszyscy uznają głosowanie (także to związane ze świadomym wyborem kandydatów) za przejaw patriotyzmu. Część respondentów uważa, że ich głos niewiele zmienia lub że żaden kandydat nie reprezentuje ich poglądów. Inni traktują udział w wyborach jako obowiązek obywatelski, któremu nie nadają patriotycznego znaczenia.

Podobnie krytykowanie władz może, ale nie musi wynikać z troski o kraj i być przejawem patriotyzmu. Respondenci odróżniają wskazywanie problemów i szukanie rozwiązań od narzekania czy politycznych kłótni. Niezależnie od przekonań światopoglądowych podkreślają, że krytyka powinna pomagać zmianie. Łatwiej dostrzec w niej patriotyzm, gdy dotyczy konkretnych spraw, na które można mieć wpływ, choćby we własnej miejscowości (np. nagłaśnianie nieprawidłowości, zbieranie podpisów na rzecz odwołania z funkcji osób działających na szkodę społeczności, zgłaszanie projektów do budżetu obywatelskiego).

„[...] Może samo oddawanie głosu jeszcze nie jest patriotyzmem, ale w połączeniu ze świadomością tego, kogo wybieramy, a nie głosowanie na tego, kto jest głośniejszy [...] – jak najbardziej [...]” *30–44 lata, poglądy bardziej konserwatywne/tradycyjne*

Kupowanie polskich produktów jako codzienny patriotyzm

(QUAL)

Kupowanie produktów polskich firm to dla respondentów konkretny sposób wspierania kraju. Łatwo dostrzec, że taki zakup pomaga utrzymać lokalną firmę, czyjeś miejsce pracy lub zarobki. Dzięki temu, patriotyzm gospodarczy nabiera codziennego znaczenia.

Takie podejście jest bliskie zarówno osobom o poglądach konserwatywnych, jak i liberalnych. Konserwatywni respondenci mocniej podkreślają, że warto wybierać rodzimych producentów i chronić polski kapitał. Liberalni częściej mówią o tym, że wydane pieniądze zostają w kraju, wracają w podatkach i poprawiają warunki życia.

Trudność pojawia się przy ustaleniu, która firma rzeczywiście jest polska. Polska nazwa czy oznaczenie nie zawsze budzą zaufanie, a struktura własności bywa niejasna. Respondenci chcą wiedzieć, gdzie powstaje produkt, komu firma daje pracę i do kogo ostatecznie trafiają pieniądze z zakupu.

„Ja na przykład zawsze pilnuję takich rzeczy, żeby w takim małym sklepiku koło siebie, rodzinnym, od czasu do czasu coś kupić, żeby jednak wspierać drobnych przedsiębiorców, ludzi, którzy prowadzą swoje małe biznesy tutaj, na [tym] terenie." *45–64 lata, poglądy bardziej konserwatywne/tradycyjne*

Polska kultura żyje dzięki pielęgnowaniu tradycji i współczesnej twórczości

Respondenci rozumieją, że **dbanie o język i zwyczaje pomaga zachować wspólnotę**. Część z nich zwraca jednak uwagę, że polska kultura to także coś, co **tworzymy dzisiaj** – książki, muzyka i filmy, po które sięgamy na co dzień.

Przywiązanie do kraju może więc wyrażać się przez **czytanie współczesnej polskiej literatury czy słuchanie polskich artystów**, nawet jeśli ich twórczość nie dotyczy historii. W takim rozumieniu patriotyzm wiąże się także z osobistymi zainteresowaniami i przyjemnością korzystania z kultury.

„Przecież cały czas mamy ludzi, którzy piszą powieści, kryminały, najróżniejsze książki i kupowanie tych książek, wypożyczanie z biblioteki jest też wspieraniem polskości, bo ci ludzie tworzą naszą literaturę." *45–64 lata, poglądy bardziej konserwatywne/tradycyjne*

„Słuchanie polskich artystów czy polskiej muzyki, oglądanie polskich filmów czy czytanie polskich książek, to jednak też jest dla mnie opcja patriotyzmu, nawet jeśli nie dotyczy tematyki historycznej." *30–44 lata, poglądy bardziej konserwatywne/tradycyjne*

Rozwój nauki poszerza patriotyzm o odpowiedzialność za przyszłość

(QUANT)

Rozwój nauki i technologii jest postrzegany jako przejaw patriotyzmu, gdy przynosi korzyści Polsce i jej mieszkańcom:

- **Poprawia zdrowie i codzienne życie** – patriotyczne znaczenie mają badania służące szerszej społeczności,
  np. nad właściwościami roślin przydatnymi w leczeniu, oraz technologie ułatwiające życie.
- **Wzmacnia gospodarkę** – innowacje wspierają krajowe firmy, tworzą dobrze płatne miejsca pracy i przynoszą wpływy podatkowe. Ważne, by Polska korzystała z kompetencji naukowców, których kształci, zamiast pozostawiać korzyści z ich pracy zagranicznym instytucjom.
- **Zwiększa bezpieczeństwo i siłę państwa** – rozwój polskich placówek badawczych i technologii wspiera obronność, przemysł oraz samodzielność technologiczną kraju.
- **Rozwija kompetencje kolejnych pokoleń** – dzielenie się wiedzą, rozwój uczelni i dostęp do studiów zwiększają szanse na pracę. Część respondentów widzi patriotyczną wartość w edukacji ogólnie, inni wiążą ją przede wszystkim z nauczaniem języka polskiego i historii.
- **Buduje uznanie dla Polski** – osiągnięcia polskich naukowców mogą rozsławiać kraj i dawać powody do dumy. Respondenci wskazują hipotetyczne przykłady wynalezienia leku czy odkrycia nowej planety

„Mnie się wydaje, że praca badawcza generalnie służy krajowi, w związku z tym na wielu płaszczyznach stanowi jakiś fundament rozwoju gospodarczego, bezpieczeństwa, poprawia jakość życia obywateli. To mnie wiąże z patriotyzmem." *45–64 lata, poglądy bardziej progresywne/liberalne*

Większość Polaków widzi potrzebę uaktualniania tego, jak definiowany jest patriotyzm z biegiem czasu i wraz ze zmianą sytuacji w kraju

Czy Twoim zdaniem to, co uznajemy za patriotyzm, powinno zmieniać się wraz z tym, jak zmienia się życie ludzi i sytuacja w kraju? (np. 100 lat temu patriotyzm przejawiał się inaczej niż dziś) N=1071 (wszyscy)

Za uaktualnianiem rozumienia patriotyzmu częściej opowiadają się **osoby** w wieku 18–24 lata (**63%**), z wyższym wykształceniem (**61%**) i poglądach **liberalnoprogresywnych** (**71%**).

Podatki, pomaganie i motywacja

O patriotycznym znaczeniu działania decyduje zarówno jego związek z przeszłością, jak i wkład w przyszłość kraju.

Najczęściej wskazywanymi kryteriami są wspieranie rozwoju Polski i lepszej przyszłości kolejnych pokoleń (40%) oraz związek z polską historią, tradycją lub symbolami (38%). Ważne są również chęć zrobienia czegoś dla kraju lub jego mieszkańców (34%) oraz bezinteresowność i rzeczywiste korzyści płynące z działania (po 29%).

Kontekst wcześniejszych badań:

W badaniu IP PAN* wyróżniono dwa wymiary patriotyzmu – narodowy, związany m.in. z tradycją i pamięcią historyczną, oraz obywatelski, akcentujący zaangażowanie na rzecz kraju. Obecne wyniki pokazują, że oba te wymiary znajdują odzwierciedlenie również w kryteriach, na podstawie których Polacy uznają konkretne działania za patriotyczne.

Uczciwe płacenie podatków nie jest jednoznacznie postrzegane jako przejaw patriotyzmu.

Dla 33% badanych stanowi wyłącznie obowiązek, niezwiązany z patriotyzmem, a 31% uznaje je jednocześnie za obowiązek i postawę patriotyczną. Kolejne 23% dostrzega jego patriotyczne znaczenie pod warunkiem, że środki publiczne są dobrze wykorzystywane i służą wspólnym potrzebom.

W ocenie patriotycznego znaczenia podatków ważne są sprawiedliwość i zaufanie do państwa.

Badanie jakościowe pokazuje, że respondenci dostrzegający w podatkach patriotyzm wiążą go z finansowaniem usług publicznych, sprawiedliwym podziałem obciążeń i korzyściami dla mieszkańców. Z kolei przekonanie o marnotrawieniu środków czy nierównym traktowaniu podatników utrudnia nadawanie temu obowiązkowi patriotycznego znaczenia.

Pomaganie innym również nie jest automatycznie utożsamiane z patriotyzmem.

Największa grupa badanych (41%) traktuje przekazywanie pieniędzy na cele społeczne jako pomoc niezwiązaną z patriotyzmem. Łącznie 36% uznaje takie działanie za patriotyczne lub dopuszcza taką interpretację w zależności od celu i odbiorcy wsparcia. W ocenie darowizn pojawia się także sceptycyzm dotyczący sposobu wykorzystywania przekazywanych środków.

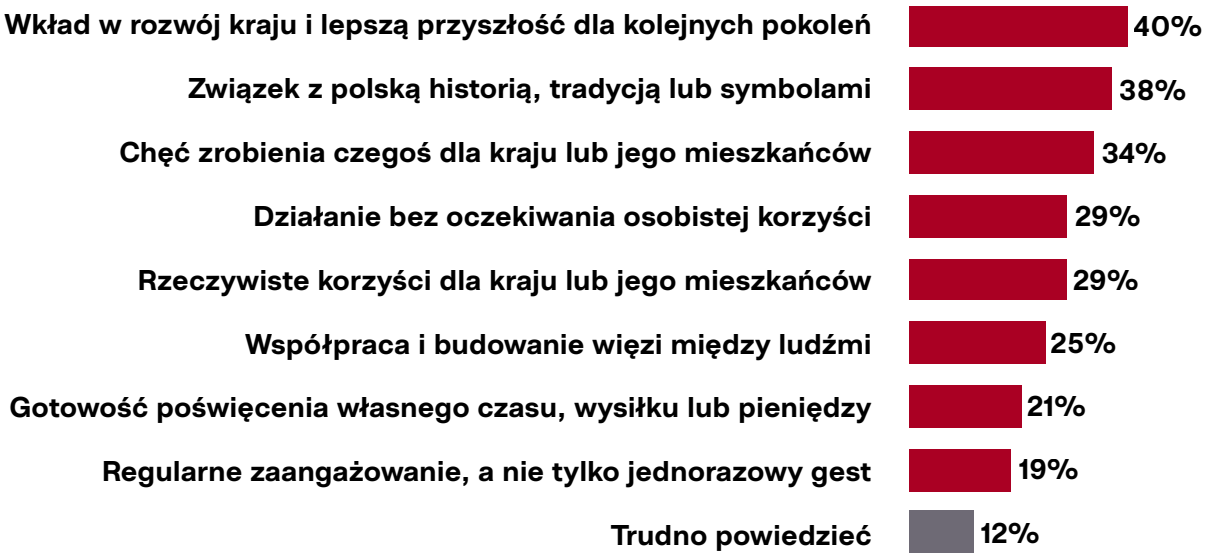
Patriotyczny wymiar pomocy łatwiej dostrzec wtedy, gdy jej odbiorcy i efekty są konkretne.

W badaniu jakościowym respondenci wskazują m.in. pomoc sąsiedzką, oddawanie krwi i wsparcie dzieci jako działania, które mogą poprawiać sytuację mieszkańców Polski. W przypadku darowizn finansowych większe znaczenie mają wiarygodność organizacji, przejrzystość wykorzystania pieniędzy oraz intencje darczyńcy.

** Źródło: IP PAN, „Czy i jak identyfikujemy się dziś z Polską?" (2023). Odniesienie kontekstowe – badania nie stanowią bezpośrednio porównywalnych pomiarów.*

Patriotyzm łączy pamięć o przeszłości z troską o przyszłość. O uznaniu działania za patriotyczne najczęściej decydują jego wkład w rozwój kraju i lepszą przyszłość kolejnych pokoleń (40%) oraz związek z polską historią, tradycją lub symbolami (38%)

Co jest dla Ciebie najważniejsze, gdy oceniasz, czy dane działanie jest patriotyczne?
Wybierz maksymalnie 3 odpowiedzi. N=1071 (wszyscy)

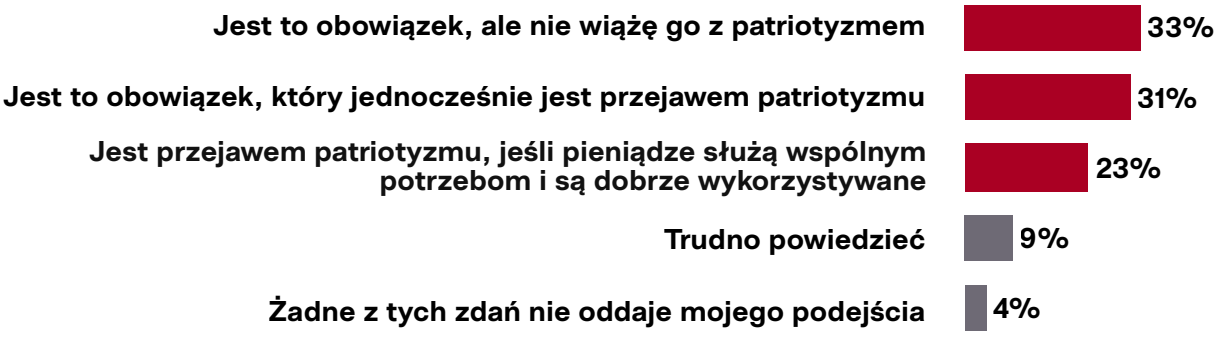

Kobiety częściej niż ogół Polaków wskazują współpracę i budowanie więzi. Osoby 55+ częściej doceniają budowanie przyszłości i bezinteresowność, a osoby 45+ – gotowość poświęcenia czasu, wysiłku lub pieniędzy. **Konserwatywni częściej stawiają na historię, tradycję i symbole, a liberalni – na rozwój kraju, korzyści dla mieszkańców i współpracę.**

(QUANT)

Polacy są podzieleni w ocenie patriotycznego znaczenia uczciwego płacenia podatków. Dla 33% jest to wyłącznie obowiązek, 31% uznaje je również za przejaw patriotyzmu, a 23% uzależnia tę ocenę od sposobu wykorzystania środków publicznych

Które zdanie najlepiej opisuje Twoje podejście do uczciwego płacenia podatków w Polsce? N=1071 (wszyscy)

- **Kobiety częściej traktują płacenie podatków wyłącznie jako obowiązek prawny**, natomiast osoby z wyższym wykształceniem i mieszkańcy największych miast częściej łączą je z patriotyzmem.
- **Respondenci w wieku 35–44 lat częściej postrzegają podatki wyłącznie jako obowiązek**, a osoby w wieku 55+ częściej dostrzegają ich patriotyczne znaczenie, niekiedy uzależniając je od sposobu wykorzystania środków.
- **Osoby o poglądach liberalnych częściej uznają płacenie podatków jednocześnie za obowiązek i przejaw patriotyzmu.** Konserwatywni respondenci częściej uzależniają tę ocenę od sposobu wydatkowania pieniędzy.

Podatki – obowiązek czy sposób dbania o kraj?

(QUAL)

UCZCIWE PŁACENIE PODATKÓW JAKO OBOWIĄZEK

Część respondentów traktuje płacenie podatków przede wszystkim jako obowiązek prawny, a nie wyraz przywiązania do Polski. Trudniej im uznać je za przejaw patriotyzmu, gdy uważają, że podatki są zbyt wysokie, podatnicy nierówno traktowani, a publiczne pieniądze marnowane

„Według mnie nie, bo to jest nasz obowiązek, żeby te podatki wpłacić. To nie jest jakiś przejaw patriotyzmu, tylko po prostu jest taki obowiązek, że trzeba ten podatek odprowadzić i to jest taka konieczność." 18–29 lat, poglądy bardziej konserwatywne/tradycyjne

UCZCIWE PŁACENIE PODATKÓW JAKO PRZEJAW PATRIOTYZMU

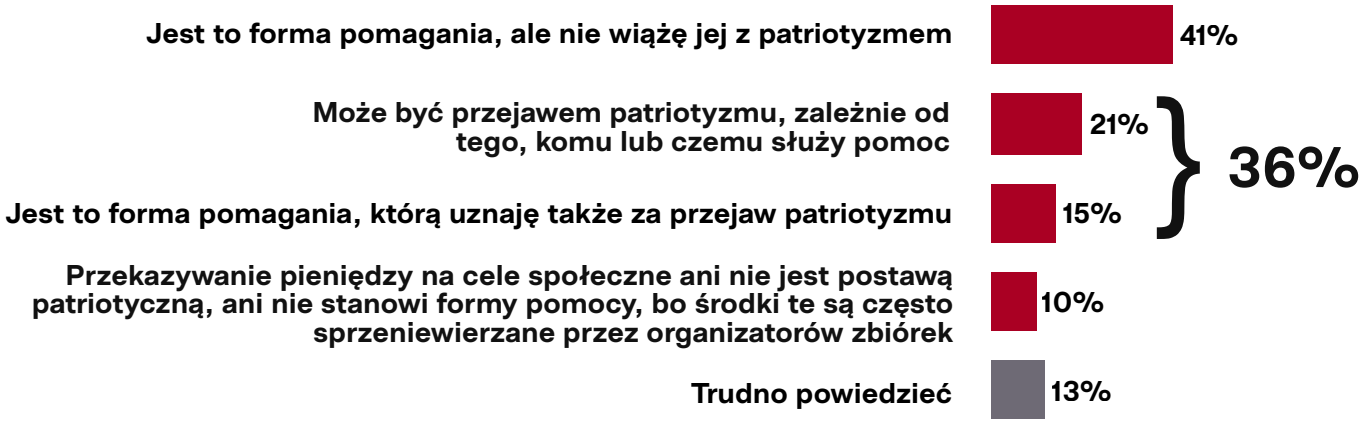
Inni widzą w podatkach wspólny wkład w utrzymanie państwa i usług publicznych. Dla nich liczy się nie tylko płacenie podatków, ale też to, czy obciążenia są sprawiedliwie rozłożone, a zebrane pieniądze odpowiadają na potrzeby mieszkańców. Tak patrzy na to zwłaszcza część respondentów o poglądach liberalnych, którzy zwracają uwagę na nierówności i unikanie podatków przez duże firmy. Ważne jest dla nich, by **każdy uczciwie płacił swoją część, a publiczne pieniądze rzeczywiście służyły mieszkańcom.**

„Dla mnie to jest jakiś rodzaj patriotyzmu, bo państwo jest z czegoś utrzymywane. Wiadomo, że jest to kwestia podatków i nie robienie tego, unikanie, lawirowanie, jakieś różne takie sztuczki, finalnie nie prowadzą do tego, że się poprawia pozycję państwa gospodarczą." 45–64 lata, poglądy bardziej progresywne/liberalne

(QUANT)

Największa grupa Polaków (41%) uznaje przekazywanie pieniędzy na cele społeczne za formę pomagania, której nie wiąże z patriotyzmem. 36% uznaje przekazywanie pieniędzy na cele społeczne za przejaw patriotyzmu lub dopuszcza taką ocenę zależnie od celu pomocy

Które zdanie najlepiej opisuje Twoje podejście do przekazywania pieniędzy na cele społeczne w Polsce? N=1071 (wszyscy)

Kobiety częściej oddzielają pomaganie od patriotyzmu, natomiast mężczyźni częściej uzależniają tę ocenę od celu i odbiorcy wsparcia.
Osoby w wieku 18–24 lata częściej uznają wpłaty na cele społeczne za przejaw patriotyzmu. Z kolei respondenci w wieku 55+ częściej wyrażają sceptycyzm wobec zbiórek, obawiając się, że środki nie trafiają do potrzebujących.
Osoby o poglądach konserwatywnych częściej uznają pomoc finansową za przejaw patriotyzmu, natomiast liberalni respondenci częściej traktują ją jako pomaganie niezwiązane z patriotyzmem.

Pomaganie zyskuje patriotyczne znaczenie, kiedy widać wspólnotę i efekt

(QUAL)

Pomoc łatwiej uznać za przejaw patriotyzmu, gdy jej odbiorca i efekty są konkretne. Wsparcie sąsiada, oddawanie krwi czy działania na rzecz dzieci pozwalają dostrzec, że troska o kraj może wyrażać się w poprawie sytuacji jego mieszkańców.

Darowizny nie są już tak jednoznacznie uznawane za przejaw patriotyzmu. Liczy się to, czy organizacja jest godna zaufania, na co przeznacza pieniądze i jakie intencje ma darczyńca. Część respondentów uważa też, że to państwo powinno zaspokajać potrzeby społeczne, korzystając z podatków. Samo przekazanie pieniędzy nie wystarczy więc, by uznać takie działanie za patriotyczne.

„No bo może to przekazać powiedzmy firma, która odpisze sobie to od podatku i zrobi sobie PR i reklamę. A może przekazać nie wiem Asia 100 złotych powiedzmy na jakiś szczytny cel, czy ja 50 złotych na jakiś szczytny cel z zupełnie innym zamiarem." *30–44 lata, poglądy bardziej progresywne/liberalne*

Duma i symbole

Najważniejszymi źródłami dumy z Polski pozostają tradycja, historia i zachowanie narodowego dziedzictwa.

Polacy najczęściej wskazują rodzime tradycje i zwyczaje (45%), historię i odzyskanie niepodległości (40%) oraz zachowanie języka i kultury mimo trudnych doświadczeń historycznych (39%). Istotnym powodem do dumy są również polskie krajobrazy i przyroda (37%) oraz bezpieczeństwo codziennego życia (34%).

Duma narodowa może wynikać także ze współczesnych osiągnięć i doświadczenia wspólnoty.

Badani wskazują sukcesy polskich naukowców i wynalazców (27%), sportowców (25%) oraz rozwój gospodarki i infrastruktury (23%). Badanie jakościowe pokazuje, że szczególnie silne emocje budzą wspólnie przeżywane sukcesy sportowe i solidarność w sytuacjach kryzysowych. Jednocześnie pozytywna ocena rozwoju kraju nie zawsze przekłada się na poczucie poprawy własnej sytuacji życiowej.

Większość Polaków popiera częstszą obecność flagi narodowej w przestrzeni publicznej.

Za jej szerszą ekspozycją, również poza świętami i wydarzeniami sportowymi, opowiada się 66% badanych, podczas gdy 13% jest przeciwnego zdania. Zwolennicy wskazują przede wszystkim na możliwość wyrażania przywiązania do kraju, dumy i szacunku dla symboli narodowych. Przeciwnicy częściej podkreślają potrzebę zachowania wyjątkowego charakteru flagi oraz obawę przed jej nadmierną lub niewłaściwą ekspozycją.

Flaga może być symbolem obecnym w codzienności, ale jej eksponowanie powinno pozostać dobrowolne.

Aż 84% badanych uważa, że wywieszanie flagi przez osoby prywatne powinno wynikać z własnej chęci, a nie presji otoczenia. Jednocześnie 69% zgadza się, że flaga pasuje także do radosnych, codziennych sytuacji. Zwolennicy jej częstszej obecności najchętniej widzieliby ją przy urzędach i instytucjach publicznych (81%) oraz szkołach, muzeach i placówkach kultury (77%).

Potencjał flagi jako symbolu wspólnoty ogranicza ryzyko przypisywania jej znaczenia politycznego.

W badaniu jakościowym pojawia się obawa, że wywieszenie flagi może zostać odczytane jako deklaracja określonych poglądów, a nie po prostu wyraz przywiązania do Polski. Zarazem 67% badanych zgadza się, że samo wywieszenie flagi nie wystarcza do oceny czyjegoś patriotyzmu. Wyniki wskazują więc na możliwość szerszego, bardziej codziennego wykorzystywania symbolu narodowego, bez traktowania go jako obowiązku czy miernika postaw.

Najważniejszymi źródłami dumy z Polski są rodzime tradycje i zwyczaje, historia kraju oraz zachowanie polskiego języka i kultury, mimo trudnych doświadczeń historycznych (QUANT)

Co obecnie daje Ci najwięcej powodów do dumy z Polski i bycia Polakiem? Wybierz maks. 5. N=1071 (wszyscy)

Duma z polskich tradycji i historii jest szczególnie silna wśród **osób w wieku 55+** oraz respondentów o poglądach **konserwatywno-tradycyjnych. Z kolei bezpieczeństwo codziennego życia, polskie technologie i innowacje** częściej doceniają mieszkańcy największych miast, osoby z wyższym wykształceniem oraz o poglądach **liberalno-progresywnych.**

Duma najłatwiej pojawia się wtedy, gdy sukces lub solidarność można przeżyć wspólnie (QUAL)

Sukcesy polskich sportowców są ważnym źródłem narodowej dumy. Kibicowanie „naszym", wspólne przeżywanie zwycięstw oraz obecność hymnu i flagi wzmacniają poczucie wspólnoty. Respondenci chcieliby, aby więcej uwagi poświęcano również mniej popularnym dyscyplinom, w których Polacy odnoszą sukcesy.

Dumę budzi także to, że w sytuacjach kryzysowych Polacy potrafią się jednoczyć i pomagać innym. Zbiórki i wsparcie potrzebujących pokazują, że mimo podziałów umiemy działać razem. Respondenci zauważają jednak, że na co dzień tej solidarności bywa mniej. Łatwiej włączyć się w głośną akcję niż pomóc komuś z najbliższego otoczenia. Poczucie wspólnoty w chwilach kryzysu nie zawsze przekłada się więc na codzienną troskę o innych

„Moja mama akurat pracuje w służbie zdrowia, więc miałem okazję słyszeć różne historie, gdzie po prostu ta służba zdrowia była naprawdę obciążona wtedy. To jednak ludzie okazywali naprawdę bardzo dużo wsparcia, mimo że nie musieli." *30–44 lata, poglądy bardziej konserwatywne/tradycyjne*

„Ja po prostu obserwuję to, że jak są wydarzenia sportowe, to wszyscy się jednoczą. I wtedy też ludzie mają takie większe przywiązanie do swojej narodowości." *18–29 lat, poglądy bardziej progresywne/liberalne*

Rozwój kraju budzi dumę, choć nie zawsze można rozpoznać jego znaczenie dla własnego życia

(QUAL)

Współczesna Polska dostarcza powodów do dumy także poza historią i sportem. Respondenci wymieniają rozwój infrastruktury, technologii, osiągnięcia naukowe i sukcesy polskich firm, przywołując m.in. BLIK. Przykłady te pokazują Polskę jako kraj zdolny do rozwoju i tworzenia rozwiązań przydatnych w codziennym życiu.

Rozwój kraju nie zawsze oznacza, że respondentom żyje się lepiej. Rosnące koszty życia, problemy mieszkaniowe i obawy o przyszłość dzieci sprawiają, że nie wszyscy odczuwają ten postęp na co dzień. Starsi respondenci o poglądach konserwatywnych mówią też o utracie polskich zakładów i kontroli nad gospodarką.

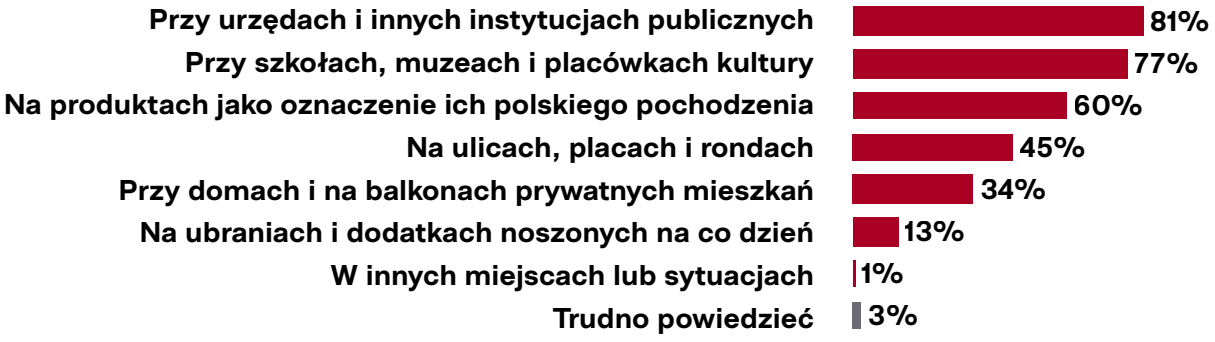
„Myślę, że sukcesy polskich firm też są powodem do takiej dumy narodowej. Chociażby Blik, chociażby CD Projekt Red, chociażby kilka innych firm." *18–29 lat, poglądy bardziej konserwatywne/tradycyjne*

„Czy my jesteśmy to w stanie przełożyć na życie nasze, naszych dzieci, naszych bliskich? Bo jakby nie widzę tego przełożenia na razie, że patrzę na przykład o swojej córce i ona będzie miała taki sam problem jak ja, też nie będzie miała gdzie mieszkać, też będzie musiała jakoś kombinować, żeby jakoś normalnie żyć." *45–64 lata, poglądy bardziej konserwatywne/tradycyjne*

Zwolennicy częstszej obecności polskiej flagi najchętniej widzieliby ją przy instytucjach publicznych, takich jak urzędy, szkoły, muzea i placówki kultury

(QUANT)

W których miejscach lub sytuacjach chciałbyś częściej widzieć polską flagę lub jej wizerunek, także poza świętami narodowymi i wydarzeniami sportowymi? N=704
(badani uważający, że flaga polska powinna częściej pojawiać się w przestrzeni publicznej)

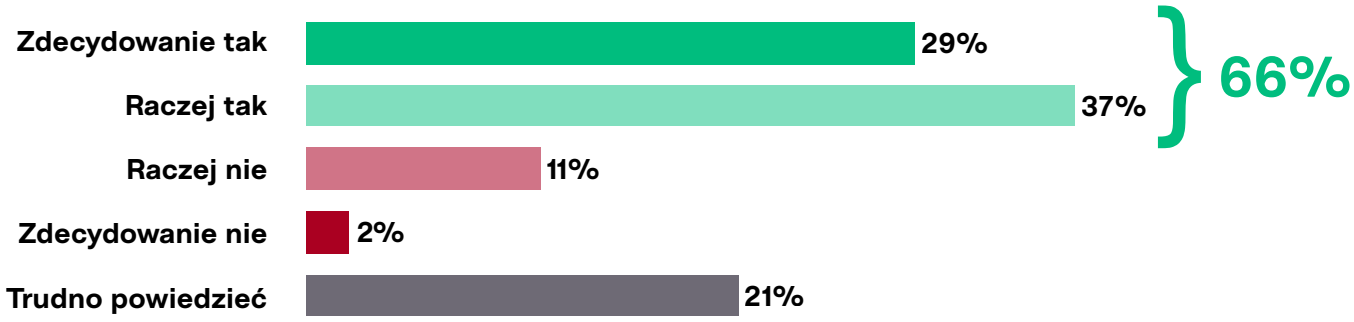

Co ciekawe, kobiety w większym stopniu niż ogół optują za wywieszaniem flagi przy urzędach oraz jej obecnością na produktach polskiego pochodzenia. Natomiast mężczyźni częściej są zwolennikami wywieszania jej przy domach / na balkonach, a także umieszczania jej na ubraniach.

(QUANT)

66% Polaków uważa, że polska flaga powinna być częściej obecna w przestrzeni publicznej, również poza świętami narodowymi i wydarzeniami sportowymi. Zwolennicy takiego rozwiązania wskazują przede wszystkim na możliwość podkreślania tożsamości narodowej, wyrażania dumy i patriotyzmu oraz okazywania szacunku symbolom narodowym

Czy uważasz, że polska flaga powinna być bardziej obecna w przestrzeni publicznej, także poza świętami narodowymi i wydarzeniami sportowymi?
N=1071 (wszyscy)

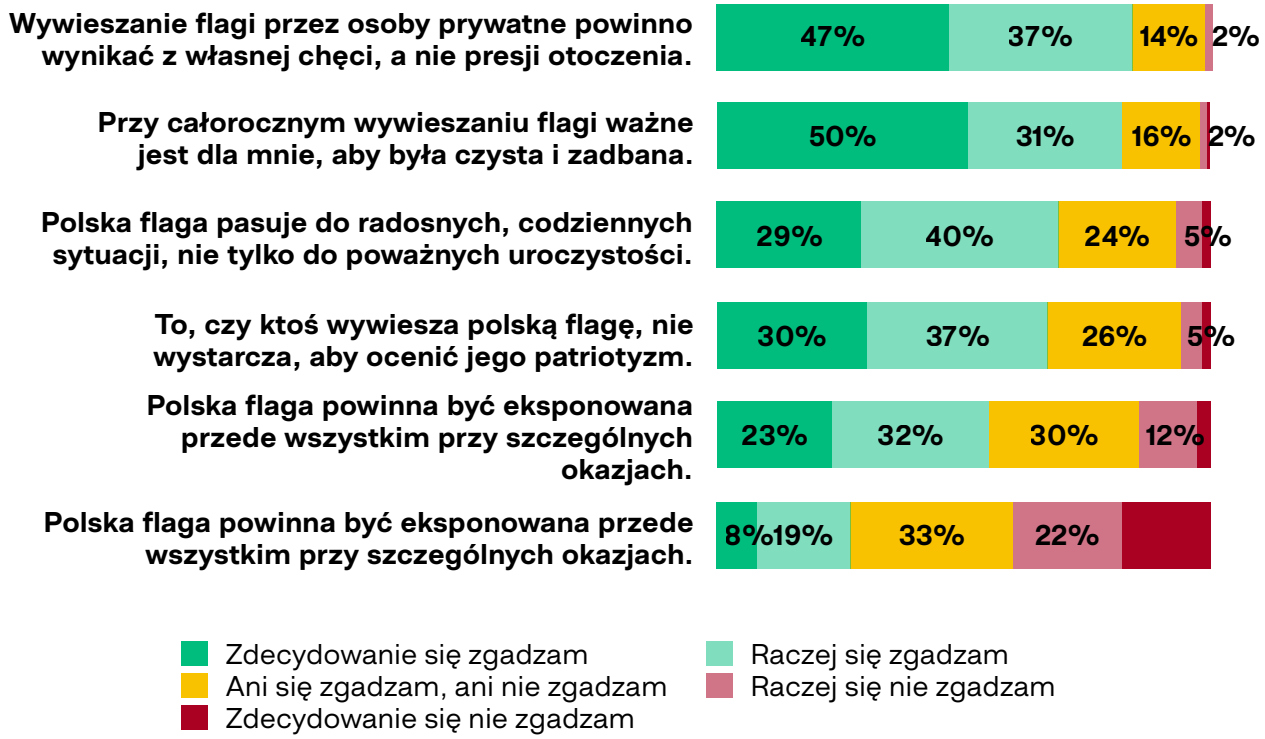
Dlaczego uważasz, że polska flaga powinna być bardziej obecna w przestrzeni publicznej?
OTWARTE (n=704– zwolennicy częstszej obecności flagi w przestrzeni publicznej)

W odpowiedziach otwartych pojawiają się następujące powody:

- podkreśla polskość i przynależność narodową
- pozwala wyrażać i wzmacniać dumę oraz patriotyzm
- jako symbol narodowy zasługuje na większą widoczność
- jest to wyraz szacunku do kraju, jego historii i narodowych symboli
- poczucie, że flaga jest obecnie zbyt mało widoczna
- jest to wzorowanie się na innych krajach
- buduje poczucie wspólnoty i jedności
- ma walory estetyczne i budzi pozytywne emocje
- promuje to Polskę i zwiększa jej rozpoznawalność
- stanowiłoby to przeciwwagę dla ekspozycji innych flag
- wspiera edukację i wychowanie młodego pokolenia

69% Polaków uważa, że flaga narodowa pasuje nie tylko do oficjalnych uroczystości, ale także do radosnych, codziennych sytuacji

Na ile zgadzasz się z poniższymi stwierdzeniami dotyczącymi obecności polskiej flagi w codziennym życiu? N=1071 (wszyscy)

Takie przekonanie częściej podzielają osoby w **wieku 55+** (76%), posiadające dzieci (72%) oraz respondenci o poglądach **konserwatywno-tradycyjnych** (83%).

Flaga ma miejsce w codzienności, szczególnie tam, gdzie przypomina o wspólnocie

(QUAL)

Całoroczna obecność flagi jest akceptowana jako naturalny sposób wyrażania przywiązania. Respondenci widzą potencjał szerszej ekspozycji flagi zarówno w prywatnym otoczeniu, jak przestrzeni wspólnej w takich miejscach jak:

- **domy, balkony i działki** (jako sposób na ukazanie osobistej więzi z krajem)
- **urzędy, szkoły, biblioteki i domy kultury**
- **na ulicach/rondach** (np. barwy narodowe obecne w kompozycjach kwiatowych)
- **w/na środkach transportu**
- **na produktach polskich firm, sklepów i produktów** (jako oznaczenie związku z krajową gospodarką).

Sport i święta pozostają okazjami, w których rola flagi jest szczególnie czytelna. Rozszerzenie jej obecności może uczynić przywiązanie bardziej codziennym, o ile flaga zachowa zrozumiałość oraz osobiste lub wspólnotowe znaczenie i nie stanie się sposobem manifestowania przekonań politycznych (co w opinii respondentów ma miejsce np. w przypadku odzieży patriotycznej).

„Jakby skupiamy się bardziej właśnie na reklamie, nie wiem, no różnych rzeczy, zagranicznych, niezagranicznych. A ta polska flaga się przypomina tylko właśnie jak jest jakieś takie wielkie, wielkie święto, gdzie powinniśmy bardziej z tym obcować na co dzień, mi się wydaje." *18–29 lat, poglądy bardziej konserwatywne/tradycyjne*

Flaga może łączyć, gdy nie jest odczytywana jako deklaracja polityczna

Barierą wywieszania flagi bywa obawa przed tym, jak ten gest zostanie odczytany przez innych. Symbol przywiązania do kraju może zostać zinterpretowany jako deklaracja nacjonalizmu lub poparcia dla określonego środowiska. To może zniechęcać osoby przychylne wywieszaniu flagi także poza świętami narodowymi przed podejmowaniem takich działań.

Respondenci liberalni szczególnie mocno oddzielają prawo do ekspozycji flagi od obowiązku jej podejmowania. W konserwatywnym rozumieniu częściej pojawia się przekonanie, że wywieszona flaga potwierdza patriotyzm. Jednocześnie akceptacja całorocznego eksponowania flagi występuje niezależnie od przekonań światopoglądowych. Szersza obecność ma więc szanse być dobrze przyjęta jako zwyczajny, dobrowolny gest.

Warto wspomnieć, że możliwości całorocznego wywieszania flagi towarzyszy oczekiwanie szacunku do materialnego symbolu: czystości, wymiany zniszczonej flagi i estetycznej ekspozycji.

„Mam takich znajomych, którzy mają wywieszoną flagę Polski, Unii Europejskiej, Ukrainy i flagę tęczową i one wiszą o nich cały rok za oknem. Oni się z tym identyfikują, oni chcą po prostu w taki sposób pokazać solidarność. I ja uważam, że okej." *30–44 lata, poglądy bardziej progresywne/liberalne*

„Ale mój wujek powiesił sobie na maszcie polską flagę taką, która cały rok wisi. […] Jego sąsiedzi stwierdzili, że jest jakimś nacjonalistą, nazistą i nie wiadomo kim tam. […] I że powinien ją zdjąć." *18–29 lat, poglądy bardziej progresywne/liberalne*

Patriotyzm w działaniu i świętowaniu

Patriotyzm jest rozumiany przede wszystkim jako postawa wyrażana w codziennym życiu, a nie wyłącznie przez symbole czy uroczyste gesty.

Po 80% badanych zgadza się, że przywiązanie do kraju można okazywać przede wszystkim poprzez codzienne działania, pamięć o historii i troska o przyszłość są równie ważne, a krytyczna ocena działań państwa nie wyklucza patriotyzmu. Trzy czwarte respondentów uważa również, że osoby o różnych przekonaniach politycznych mogą być w równym stopniu patriotami.

Codzienne zaangażowanie przybiera różne formy, ale nie wszystkie są równie powszechne.

W ostatnich 12 miesiącach badani najczęściej deklarowali wybieranie produktów lub usług polskich firm (38%), wywieszanie flagi (37%) oraz przekazywanie pieniędzy na cele społeczne lub charytatywne (35%). Rzadziej angażowali się w wolontariat lub zorganizowane akcje (10%), konsultacje społeczne (12%) czy działania na rzecz wspólnej przestrzeni (14%). Wyniki pokazują, że łatwiej podejmowane są działania dostępne w codziennym życiu niż wymagające dodatkowego czasu i zorganizowanego uczestnictwa.

Święta narodowe są przeżywane na różne sposoby, a uczestnictwo w publicznych uroczystościach nie jest jedyną formą ich obchodzenia.

Najwięcej badanych (29%) przeżywa je prywatnie, np. rozmawiając z bliskimi o historii lub oglądając uroczystości. Po 23% deklaruje widoczne uczestnictwo w świętowaniu albo traktuje te dni przede wszystkim jako okazję do odpoczynku. Kolejne 13% chciałoby brać udział w obchodach, ale nie odpowiada im ich obecna forma lub atmosfera.

Atmosfera obchodów ma duże znaczenie dla gotowości do uczestnictwa.

Najczęściej wskazywanym czynnikiem zachęcającym jest przyjazna atmosfera bez sporów politycznych (41%). Ważne są również ogólnodostępne, bezpłatne wydarzenia blisko miejsca zamieszkania (32%) oraz uroczyste upamiętnienie ważnych wydarzeń i bohaterów (29%). Badanie jakościowe pokazuje, że zgromadzenia patriotyczne mogą budować poczucie wspólnoty, ale część respondentów obawia się konfliktów, agresji i przypisywania uczestnikom określonych poglądów politycznych.

Bardziej angażujące formy świętowania mogą uzupełniać tradycyjne uroczystości.

W badaniu jakościowym pojawiają się propozycje pikników, koncertów, wspólnego śpiewania, lokalnych spotkań oraz atrakcji dla rodzin i dzieci. Respondenci dostrzegają wartość wydarzeń, w których można aktywnie uczestniczyć i wspólnie przeżywać święto, zamiast ograniczać się do obserwowania oficjalnych ceremonii. Szczególnie istotna jest możliwość połączenia pamięci historycznej z doświadczeniem wspólnoty i radością ze świętowania.

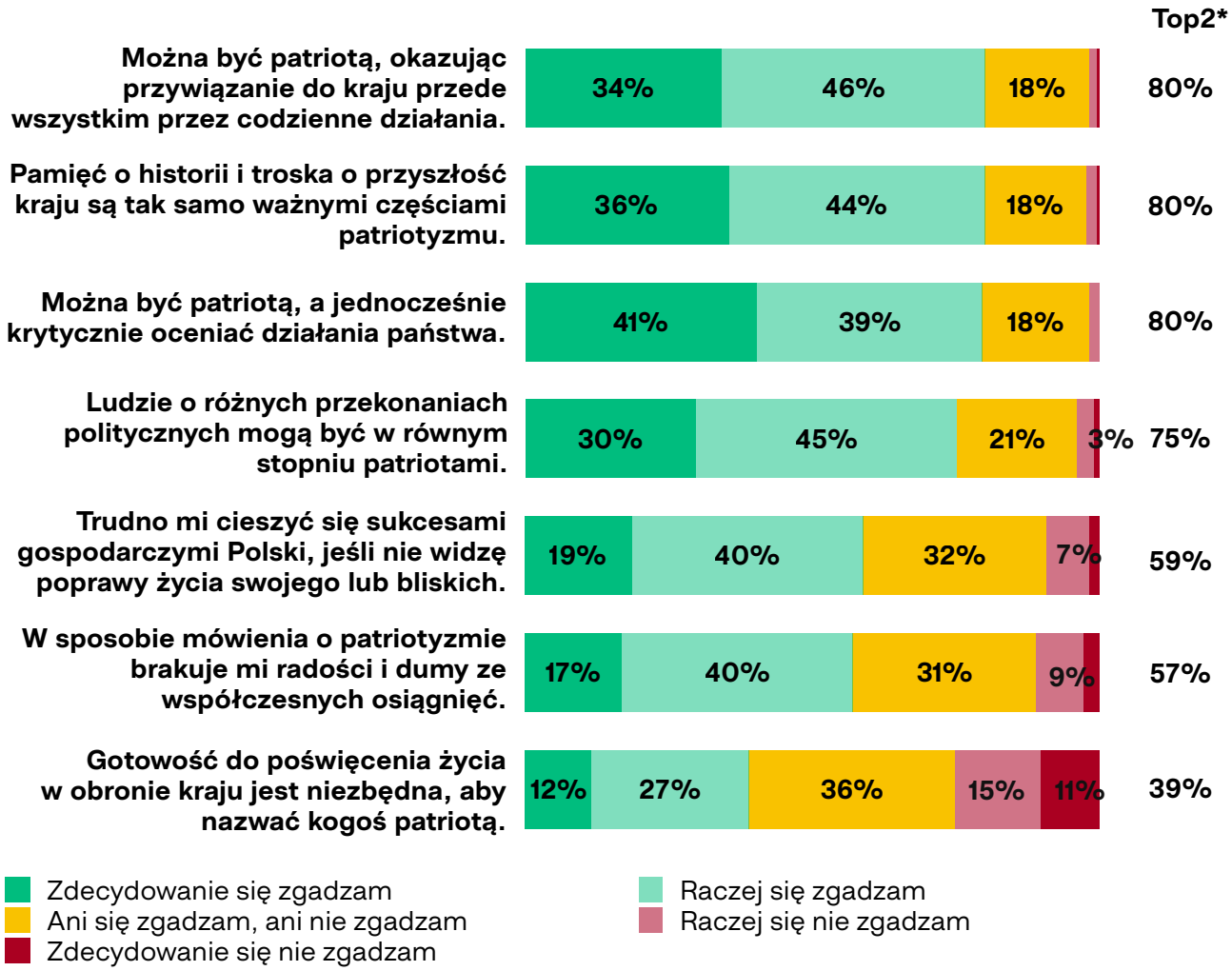
Pamięć o cierpieniu i poświęceniu pozostaje ważna, ale część Polaków oczekuje większej obecności pozytywnych opowieści o historii i współczesności kraju.

W badaniu ilościowym 57% respondentów zgadza się, że w sposobie mówienia o patriotyzmie brakuje radości i dumy ze współczesnych osiągnięć. W badaniu jakościowym pojawia się potrzeba częstszego przypominania nie tylko o stratach, lecz także o zwycięstwach, odbudowie kraju, zachowaniu języka i kultury oraz możliwościach rozwoju. Nie chodzi przy tym o rezygnację z pamięci historycznej, ale o uzupełnienie jej narracją o sprawczości i osiągnięciach.

(QUANT)

Polakom bliski jest patriotyzm wyrażany w codziennych działaniach, łączący pamięć o historii z troską o przyszłość kraju oraz dopuszczający krytykę działań państwa

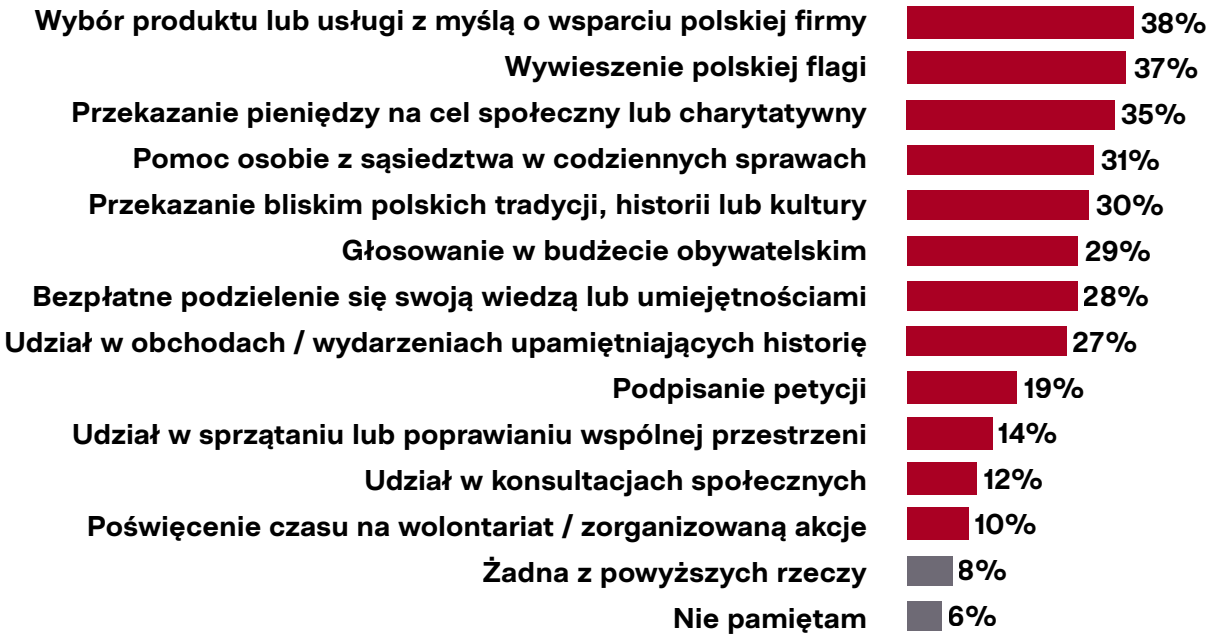
Na ile zgadzasz się z poniższymi stwierdzeniami? N=1071 (wszyscy)

*** Zdecydowanie się zgadzam + raczej się zgadzam**

Najczęściej deklarowane działania to wybieranie produktów polskich firm, wywieszanie flagi oraz przekazywanie pieniędzy na cele społeczne lub charytatywne

Które z poniższych działań podejmowałeś/aś w ciągu ostatnich 12 miesięcy? Zaznacz wszystkie, które dotyczą Ciebie. N=1071 (wszyscy)

Najstarsi badani (55 lat+) angażują się istotnie częściej w życie społeczne i narodowe – częściej uczestniczą w obchodach świąt, wspierają potrzebujących, wybierają polskie produkty oraz pielęgnują tradycje i kulturę.

Mniejsze zaangażowanie dotyczy szczególnie osób w wieku 25–44 lat, które częściej nie podejmowały żadnego z wymienionych działań. Najmłodsi (18–24 lata) rzadziej deklarują część aktywności, ale wyróżniają się częstszym poświęcaniem czasu na wolontariat lub zorganizowaną pomoc.

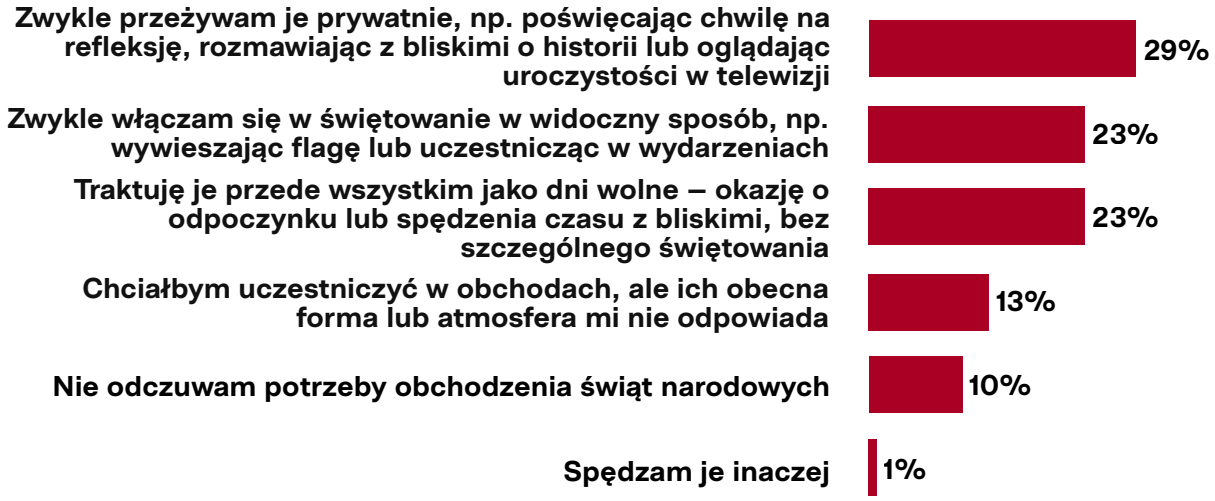
Osoby o poglądach liberalnych częściej podejmują działania obywatelskie i pomocowe – przekazują pieniądze i rzeczy potrzebującym, głosują w budżecie obywatelskim, podpisują petycje i uczestniczą w akcjach na rzecz wspólnej przestrzeni.

Osoby o poglądach konserwatywnych częściej kultywują tradycje i wykazują przywiązanie do symboli – wywieszają flagę, uczestniczą w obchodach i przekazują bliskim polskie tradycje i historię.

(QUANT)

Najpowszechniejszym sposobem obchodzenia świąt narodowych, takich jak 11 listopada, jest świętowanie we własnym lub rodzinnym gronie

Które zdanie najlepiej opisuje Twój sposób spędzania świąt narodowych, takich jak 11 listopada? Wybierz jedną odpowiedź. N=1071 (wszyscy)

Najstarsi badani częściej przeżywają święta narodowe prywatnie, poświęcając czas na refleksję i rozmowy o historii. **Osoby w wieku 25–34 lat** częściej traktują je jako okazję do odpoczynku.
Osoby o poglądach konserwatywnych częściej aktywnie okazują przywiązanie do kraju, np. uczestnicząc w oficjalnych wydarzeniach.
Osoby o poglądach liberalnych częściej uzależniają udział w obchodach od ich formy i atmosfery. Rzadziej deklarują regularne, aktywne świętowanie.
Osoby o poglądach pośrednich częściej wybierają prywatne przeżywanie świąt, natomiast **badani bez określonego światopoglądu** częściej w ogóle ich nie obchodzą.

O udziale w święcie decyduje poczucie, czy jest w nim miejsce dla takich osób jak ja (QUAL)

Wspólne obchody mogą budować poczucie więzi, ale także wykluczenia. Respondenci o poglądach liberalnych częściej kojarzą duże zgromadzenia patriotyczne ze sporami politycznymi, agresją i obawą o bezpieczeństwo. Z kolei konserwatywni uczestnicy częściej postrzegają je jako przestrzeń pamięci i dumy, sprzeciwiając się przypisywaniu negatywnych intencji wszystkim uczestnikom marszów.

Prywatne świętowanie, rozmowa z bliskimi czy wywieszenie flagi pozwalają wyrażać przywiązanie do kraju bez udziału w publicznych zgromadzeniach. Aby obchody przyciągały szersze grono uczestników, ważna jest jednak bezpieczna atmosfera i możliwość uczestnictwa bez konieczności deklarowania poglądów politycznych.

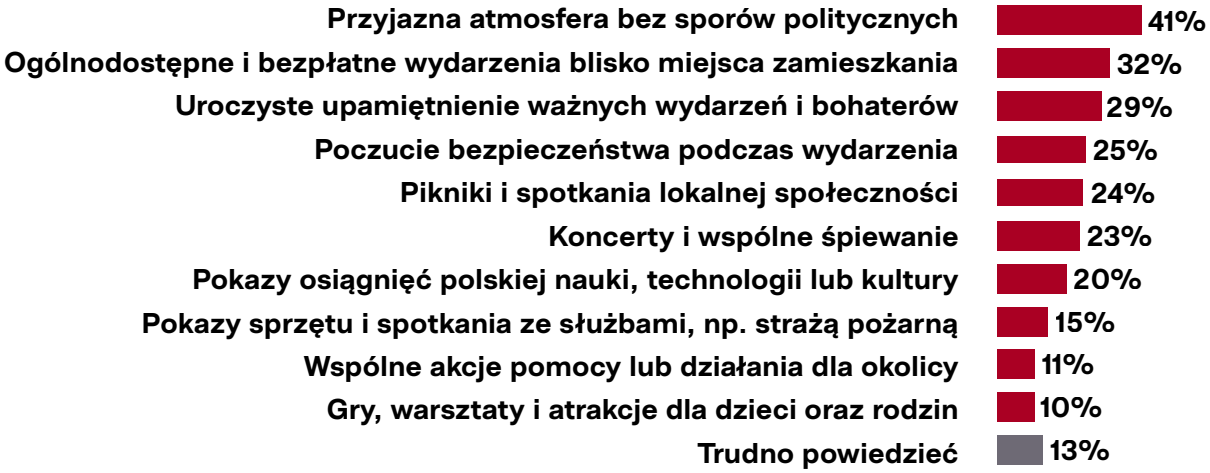
„Ja tu też właśnie powiem, że ja osobiście mieszkając na Marszałkowskiej, dosłownie w samym centrum, ja nie wychodzę, kiedy jest Marsz Niepodległości, bo się boję." *18–29 lat, poglądy bardziej progresywne/liberalne*

„Może powiem, że takie publiczne branie udziału w takich świętach to akurat nie jest dla mnie. Natomiast moim zdaniem każdy ma swój wybór. Może to świętować np. w gronie z najbliższych, […]" *45–64 lata, poglądy bardziej progresywne/liberalne*

(QUANT)

Przyjazna atmosfera bez sporów politycznych najbardziej zachęca do udziału w obchodach świąt narodowych

Niezależnie od tego, czy uczestniczysz w obchodach świąt narodowych, czy nie, które z poniższych form / sposobów obchodzenia świąt narodowych są dla Ciebie najbardziej zachęcające? Wybierz maks. 3. N=1071 (wszyscy)

Atrakcyjność form świętowania zależy od wieku, a także przekonań światopoglądowych:

- **Najstarsi badani** częściej uznają za zachęcającą – przyjazną atmosferę bez sporów politycznych, pikniki, koncerty, ale także uroczyste obchody.
- **Młodsi częściej** szukają aktywnych i angażujących form świętowania, takich jak gry i warsztaty, a także pokazy osiągnięć polskiej nauki, technologii lub kultury
- **Osoby o poglądach liberalnych** częściej stawiają na przyjazną atmosferę bez sporów politycznych oraz pikniki i spotkania lokalnej społeczności
- **Osoby o poglądach konserwatywnych** częściej wybierają uroczyste upamiętnienie ważnych wydarzeń i bohaterów oraz pokazy sprzętu i spotkania ze służbami, np. wojskiem lub strażą pożarną

Radosne świętowanie oznacza możliwość wspólnego działania i przeżywania (QUAL)

Respondenci chcą święta, w którym można uczestniczyć, a nie tylko wysłuchać oficjalnych wystąpień. Wymieniane spontanicznie przez respondentów takie formy jak pikniki, koncerty, wspólne śpiewanie, gry miejskie czy kino plenerowe pozwalają spędzić czas z innymi i osobiście doświadczyć powodu obchodów. Radość wynika tu z kontaktu i zaangażowania. A mniejsza, lokalna skala sprzyja poczuciu bliskości i ogranicza dystans związany z oficjalnym patosem.

Szczególne znaczenie ma dostępność dla rodzin. Działania angażujące dzieci, poznawanie historii przez doświadczenie i swobodna atmosfera ułatwiają przekazywanie przywiązania kolejnemu pokoleniu.

Młodsi respondenci dostrzegają także możliwość łączenia pieśni patriotycznych ze współczesną muzyką. **To jeden z przykładów na to, że tradycja może pozostać obecna w formie bliższej dzisiejszym sposobom spędzania czasu**

„Jakimś wzorem może być to jak świętują w Poznaniu. Tam jest wielka parada, tam na koniu wjeżdża święty Marcin, przez miasto idzie. Wychodzą rodziny z dziećmi, są rogale świętomarcińskie, wszyscy się cieszą, bawią, jest w ogóle super." *30-44 lata, poglądy bardziej progresywne/liberalne*

Mniej cierpienia, więcej dumy i radości z wolności

Część respondentów jest zmęczona mówieniem o patriotyzmie głównie przez pryzmat cierpienia i ofiary. Chciałaby częściej słyszeć o zwycięstwach, odbudowie kraju i osiągnięciach Polaków. Dominuje przekonanie, że ze względu na szeroko obecną narrację dotyczącą poświęcenia, brakuje miejsca na radość z życia w wolnym kraju.

Nie oznacza to chęci zapomnienia o historii. Pamięć o przeszłości jest szczególnie ważna dla starszych osób o poglądach konserwatywnych, ale także młodsi dostrzegają w trudnych doświadczeniach źródło siły i nadziei. Chcą jednak mocniej podkreślać, co udało się ocalić i osiągnąć:

- zachowaliśmy język i kulturę,
- odbudowaliśmy kraj,
- możemy dalej go rozwijać.

Nie każdą rocznicę trzeba obchodzić radośnie. Ale oprócz wspominania strat warto też cieszyć się z tego, co udało się osiągnąć. Pamiętać o tych, którzy się poświęcili, i doceniać wolność, którą dziś mamy

„To znaczy, bo to powinna być jakaś równowaga zachowana, że jeżeli mówimy o tym, że bardzo dużo nas zginęło w czasie wojny i w ogóle na przełomie powstań, wojen i tak dalej, to również potrzebujemy mówić o tym, że jednak coś tworzyliśmy, że jednak przetrwaliśmy, nasz język przetrwał, nasza kultura." *45-64 lata, poglądy bardziej konserwatywne/tradycyjne*

Wyrażanie patriotyzmu za granicą

Najważniejsze wnioski

Za granicą przywiązanie do Polski może wyrażać się przede wszystkim w codziennych kontaktach i zachowaniach.

Uczestnicy badania jakościowego wskazują na posługiwanie się językiem polskim, otwarte mówienie o swoim pochodzeniu, podtrzymywanie kontaktów z rodakami, wzajemną pomoc oraz opowiadanie innym o Polsce i jej kulturze. Jednocześnie ich doświadczenia pokazują, że wspólna narodowość nie zawsze przekłada się na poczucie wspólnoty.

Osoby z doświadczeniem emigracji najczęściej dostrzegają za granicą radosne, wspólnotowe formy patriotyzmu.

Wśród badanych, którzy mieszkali poza Polską dłużej niż rok, 57% zaobserwowało radosne obchody świąt narodowych, a po 45% – codzienne eksponowanie symboli narodowych oraz pielęgnowanie lokalnych tradycji i zwyczajów. Obserwacje te wskazują, że patriotyzm może być postrzegany jako naturalna część życia społecznego, nieograniczona do oficjalnych uroczystości.

W doświadczeniach emigracyjnych patriotyzm za granicą częściej niż w Polsce kojarzy się z radością i dumą ze współczesnych osiągnięć.

Ponad połowa respondentów z doświadczeniem emigracji (54%) ocenia, że w kraju swojego pobytu częściej spotykała się z radosnym, wspólnym świętowaniem niż w Polsce. Podobnie 44% częściej dostrzegało używanie symboli narodowych poza oficjalnymi uroczystościami, a 43% – dumę ze współczesnych osiągnięć kraju. Z kolei odwoływanie się do historii i poświęcenia poprzednich pokoleń częściej uznawano za charakterystyczne dla Polski niż dla kraju emigracji.

Zagraniczne przykłady inspirują przede wszystkim sposobem wyrażania patriotyzmu, niekoniecznie jego treścią.

W badaniu jakościowym przywoływano m.in. irlandzkie świętowanie, amerykańskie parady czy obecność flag w codziennym otoczeniu. Respondentów przyciągały swoboda okazywania przywiązania do kraju, pozytywna atmosfera oraz możliwość uczestnictwa całych rodzin. Część badanych podkreślała jednak, że zamiast przejmować zagraniczne zwyczaje, warto ożywiać własne tradycje.

Największe oczekiwania wobec sposobów wyrażania patriotyzmu w Polsce dotyczą wspólnego dobra i lokalnej wspólnoty.

Badani najczęściej chcieliby częściej widzieć troskę o wspólną przestrzeń i dobro publiczne (41%) oraz pielęgnowanie lokalnych tradycji i zwyczajów (37%). Po 31% wskazuje radosne obchody świąt narodowych i wspieranie rodzimych firm. Oczekiwania te pokazują, że pożądany patriotyzm łączy codzienną odpowiedzialność z podtrzymywaniem tradycji i pozytywnym przeżywaniem przynależności do kraju.

Za granicą przywiązanie do Polski wyraża się w zwyczajnym kontakcie z ludźmi

(QUAL)

Za granicą przywiązanie do Polski przejawia się w codziennych zachowaniach: swobodnym mówieniu po polsku, przyznawaniu się do swojego pochodzenia, rozmowach z rodakami i wzajemnej pomocy, a także opowiadaniu innym o Polsce i jej kulturze. Respondenci dostrzegają w takich działaniach wartość, szczególnie gdy pomagają one budować pozytywny obraz kraju.

Jednocześnie doświadczenia kontaktów z Polakami za granicą bywają różne – obok życzliwości i solidarności pojawiają się także rywalizacja, niechęć czy ukrywanie polskiego pochodzenia. Wspólna narodowość nie zawsze oznacza więc poczucie wspólnoty.

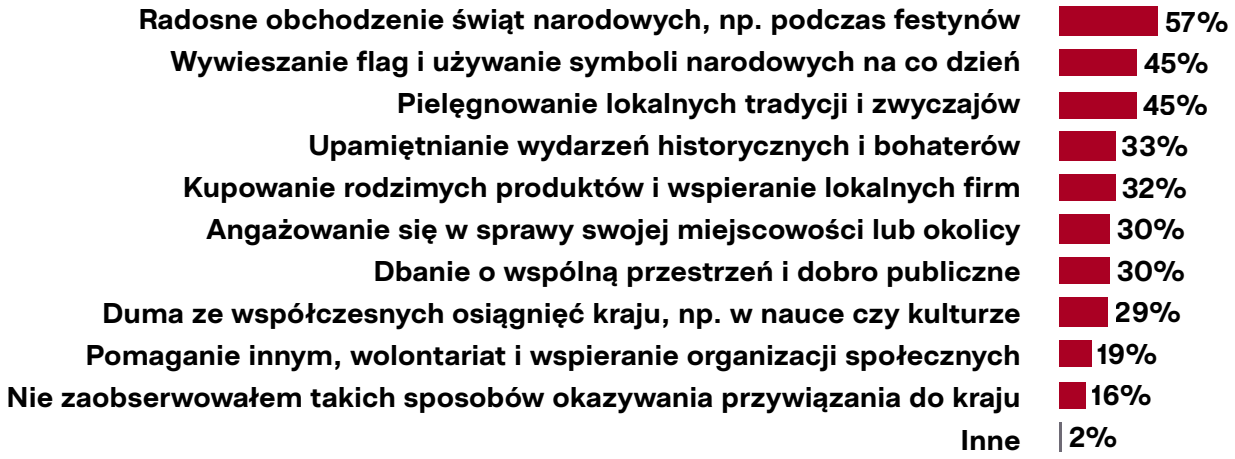
„No wyjeżdżając na przykład za granicę mówić, że na przykład w Warszawie jest to i to, w Gdańsku to i to, a w Krakowie to i to. Że poprzez kontakty z ludźmi właśnie my mamy, czy dajemy świadectwo o tym, że jesteśmy Polakami, znamy Polskę i możemy opowiadać ludziom." *45–64 lata, poglądy bardziej konserwatywne/tradycyjne*

„No wyjeżdżając na przykład za granicę mówić, że na przykład w Warszawie jest to i to, w Gdańsku to i to, a w Krakowie to i to. Że poprzez kontakty z ludźmi właśnie my mamy, czy dajemy świadectwo o tym, że jesteśmy Polakami, znamy Polskę i możemy opowiadać ludziom." *45–64 lata, poglądy bardziej konserwatywne/tradycyjne*

Wśród osób z doświadczeniem emigracji najczęściej obserwowanymi przejawami patriotyzmu w innych krajach są radosne obchodzenie świąt narodowych, codzienne eksponowanie symboli narodowych oraz pielęgnowanie lokalnych tradycji i zwyczajów

(QUANT)

Które z poniższych przejawów patriotyzmu zaobserwowałeś/aś wśród mieszkańców [KRAJ EMIGRACJI]?
N=225 (respondenci z doświadczeniem zamieszkiwania za granicą przez co najmniej 12 miesięcy*)

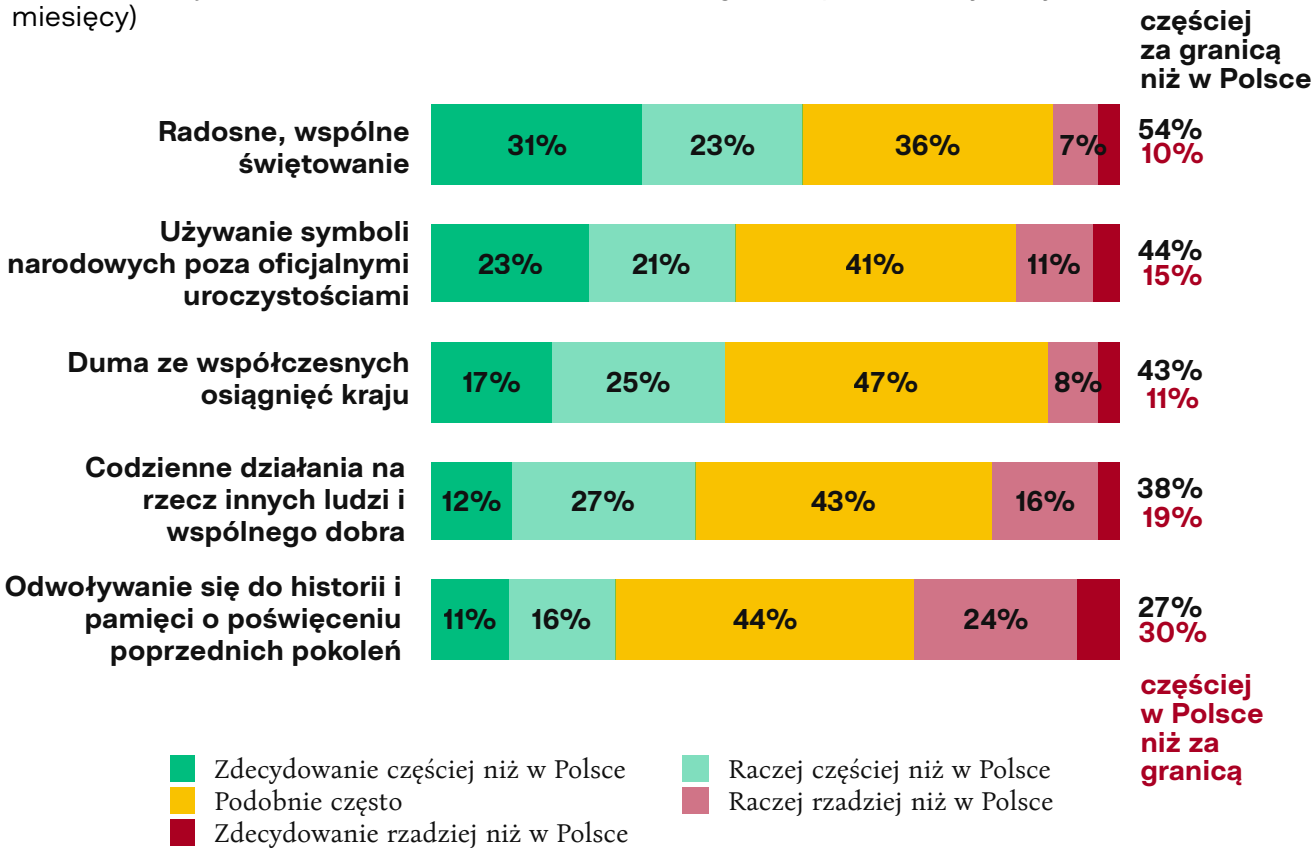

*** Grupa obejmuje 43 osoby z próby głównej oraz 182 osoby z modułu porównawczego. Najczęstsze kraje pobytu: Wielka Brytania, Niemcy, Holandia, USA, Włochy, Irlandia, Francja, Grecja i Szwecja.**

(QUANT)

Osoby z doświadczeniem emigracji częściej obserwują w kraju pobytu niż w Polsce radosne, wspólne świętowanie (54% wobec 10%), używanie symboli narodowych poza oficjalnymi uroczystościami (44% wobec 15%) oraz dumę ze współczesnych osiągnięć kraju (43% wobec 11%). W przypadku odwoływania się do historii i pamięci o poświęceniu poprzednich pokoleń oceny są bardziej wyrównane

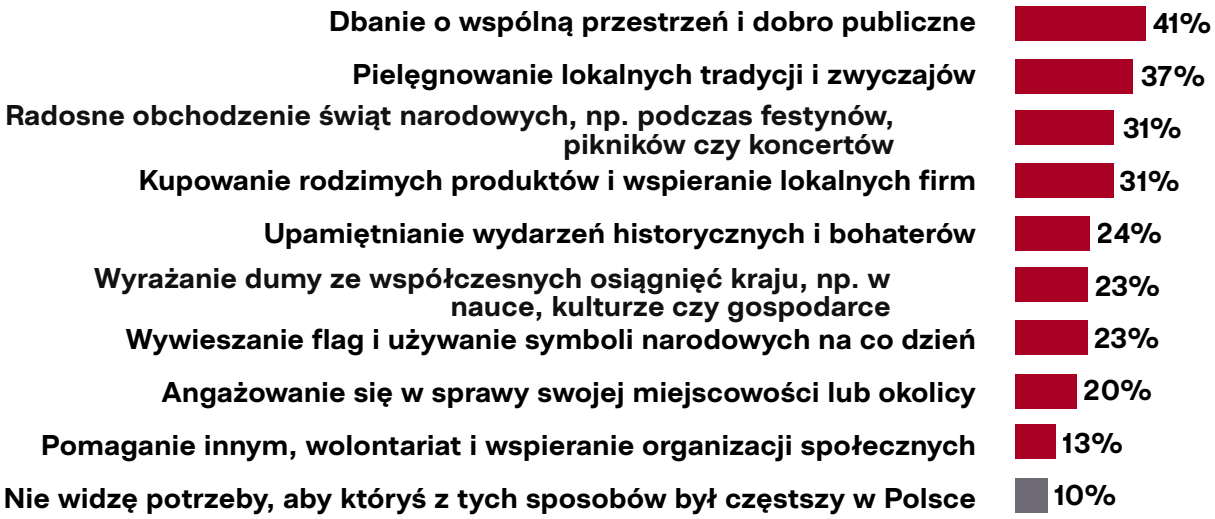
Na podstawie Twoich doświadczeń, jak oceniasz sposób wyrażania patriotyzmu w [KRAJ EMIGRACJI] w porównaniu z Polską?
N=225 (osoby z doświadczeniem zamieszkiwania za granicą przez co najmniej 12 miesięcy)

(QUANT)

Polacy chcieliby częściej widzieć patriotyzm wyrażany przez troskę o wspólną przestrzeń, pielęgnowanie lokalnych tradycji oraz radosne obchodzenie świąt narodowych i wspieranie rodzimych firm

Które spośród poniższych sposobów przywiązania do kraju chciałbyś widzieć częściej w Polsce?
N=1071 (wszyscy)

Oczekiwania wobec patriotyzmu różnią się zależnie od wieku, światopoglądu i doświadczeń emigracyjnych:

- **Starsi badani częściej chcą patriotyzmu, który łączy ludzi** – przez troskę o wspólną przestrzeń, dumę z osiągnięć kraju, ale także pamięć o historii.
- **Osoby o poglądach liberalnych częściej stawiają na dobro wspólne i codzienne zaangażowanie**: dbanie o otoczenie, działania lokalne i pomoc innym. Częściej oczekują też radosnego świętowania i dumy ze współczesnych osiągnięć.
- **Osoby o poglądach konserwatywnych częściej podkreślają tradycję i symbole narodowe** – chcą częstszego eksponowania flag, pielęgnowania zwyczajów i upamiętniania historii, a także wspierania rodzimych firm.
- **Osoby z doświadczeniem emigracji** – chciałyby więcej radosnego obchodzenia świąt i angażowania się w sprawy swojej miejscowości lub okolicy.

W zagranicznych przykładach atrakcyjna jest swoboda okazywania przywiązania

(QUAL)

Przywoływane przez respondentów przykłady z innych krajów – irlandzkie świętowanie, amerykańskie parady czy flagi przy szwedzkich domach – kojarzą się ze swobodą okazywania przywiązania do kraju. Patriotyzm może być tam, w ich odczuciu, naturalną częścią codzienności, niewymagającą tłumaczenia własnych intencji.

Atrakcyjne są przede wszystkim radosna atmosfera, możliwość wspólnego uczestnictwa całych rodzin oraz mniejsze znaczenie bieżących sporów politycznych. Jednocześnie część respondentów, szczególnie o poglądach bardziej tradycyjnych, wolałaby odnowienie polskich zwyczajów niż przejmowanie zagranicznych.

„To znaczy w Irlandii najpopularniejszym świętem to jest chyba ten St. Patrick's Day. Generalnie. No i oni rzeczywiście to świętują tak bardzo pozytywnie. Ja też co roku tam byłam na tym święcie i tak po prostu ta cała atmosfera jest taka bardzo pozytywna. Tam są tak samo dzieciaki, całe rodziny." *30–44 lata, poglądy bardziej konserwatywne/tradycyjne*

„Amerykanie na wszystkim umieszczają swoją flagę i to, że na przykład kupuję energetyka z flagą amerykańską, to nie jest w żaden sposób ujma dla Ameryki, tylko po prostu można powiedzieć, że troszeczkę sprzedają przy okazji ten patriotyzm." *30–44 lata, poglądy bardziej konserwatywne/tradycyjne*

Definicja patriotyzmu i obszary zmian

Najważniejsze wnioski

Obecna definicja patriotyzmu budzi zastrzeżenia przede wszystkim przez nacisk na ofiarę i poświęcenie.

Uczestnicy badania wskazują, że oddawanie zdrowia i życia za ojczyznę nie powinno być miarą patriotyzmu każdego człowieka. Oczekują prostszego języka oraz większego uwzględnienia życia w pokoju: codziennej troski o mieszkańców, pomocy innym i pracy na rzecz rozwoju kraju.

Uwspółcześnione definicje lepiej odpowiadają temu, jak Polacy rozumieją patriotyzm.

W bezpośrednim porównaniu wersję akcentującą codzienną odpowiedzialność wybiera 42% badanych, a obecną definicję 28%. Propozycję skupioną na więzi i wspólnej przyszłości wskazuje 40%, wobec 30% wybierających definicję obecną. Obie propozycje lepiej niż obecna definicja opisują według badanych współczesny patriotyzm i odpowiadają osobistemu rozumieniu tego pojęcia. Obie propozycje definicji częściej niż obecną definicję wybierają osoby o poglądach liberalno-progresywnych.

Potrzeba uwspółcześnienia definicji idzie w parze z przywiązaniem do historii i tradycji.

Za niezbędne elementy definicji patriotyzm Polacy najczęściej uznają szacunek dla historii i pamięć o poprzednich pokoleniach (57%) oraz pielęgnowanie języka, kultury i tradycji (54%). Ważne pozostają również więź z Polską (49%) i gotowość do obrony kraju w sytuacji zagrożenia (45%).

Wykorzystane w badaniu definicje patriotyzmu: każdy badany widział definicję obecną oraz jedną z uwspółcześnionych (badani zostali losowo przydzieleni do dwóch prób)

OBECNA DEFINICJA WIKIPEDII

Patriotyzm – postawa szacunku, umiłowania i oddania własnej ojczyźnie oraz chęci ponoszenia za nią ofiar i gotowości do jej obrony. Charakteryzuje się przedkładaniem celów ważnych dla ojczyzny nad osobiste, gotowością do pracy dla jej dobra i w razie potrzeby, poświęcenia dla niej własnego zdrowia lub nawet życia. Patriotyzm to również umiłowanie i pielęgnowanie narodowej tradycji, kultury czy języka. Oparty jest na poczuciu więzi społecznej, wspólnoty kulturowej oraz solidarności z własnym narodem i społecznością. Źródło: Wikipedia

DEFINICJA UWSPÓŁCZEŚNIONA AKCENTUJĄCA CODZIENNĄ ODPOWIEDZIALNOŚĆ (opracowana na podstawie postulatów podnoszonych przez respondentów podczas części jakościowej)

Patriotyzm to przywiązanie do Polski wyrażane troską o jej mieszkańców i wspólne dobro. Obejmuje pielęgnowanie języka, kultury i tradycji, a także codzienne działania obywatelskie – uczciwe płacenie podatków, udział w wyborach, pomaganie innym i dbanie o otoczenie – oraz gotowość do wspierania kraju w sytuacji zagrożenia. W tradycyjnym ujęciu patriotyzm to miłość i oddanie ojczyźnie, stawianie jej dobra ponad własnym oraz gotowość do jej obrony i poświęceń, nawet za cenę życia.

DEFINICJA UWSPÓŁCZEŚNIONA AKCENTUJĄCA WIĘŹ I WSPÓLNĄ PRZYSZŁOŚĆ (opracowana na podstawie postulatów podnoszonych przez respondentów podczas części jakościowej)

Patriotyzm to więź z Polską, szacunek dla jej historii i kultury oraz zaangażowanie w jej przyszłość. Wyraża się we współpracy na rzecz rozwoju nauki, technologii, kultury i gospodarki, w tworzeniu lepszych warunków życia oraz we wspólnym przeżywaniu dumy i radości z osiągnięć kraju, przy poszanowaniu różnych sposobów przeżywania tej więzi. W tradycyjnym ujęciu patriotyzm to miłość i oddanie ojczyźnie, stawianie jej dobra ponad własnym oraz gotowość do jej obrony i poświęceń, nawet za cenę życia.

Zastrzeżenia wobec obecnej definicji patriotyzmu (QUAL)

Przedstawiona definicja patriotyzmu pochodząca z Wikipedii wzbudziła sporo emocji i zastrzeżeń co do jej brzmienia. Szczególnie krytycznie oceniane były następujące fragmenty/wątki:

- **„Chęć ponoszenia ofiar" jako cecha patrioty** – sformułowanie kojarzyło się z cierpieniem, męczeństwem i śmiercią. Dla części badanych brzmiało odstraszająco, jakby patriotyzm wymagał szukania okazji do poświęcenia. Proponowano usunięcie tego fragmentu, złagodzenie słowa „ofiary" lub zastąpienie go chęcią pomocy.
- **Poświęcenie zdrowia i życia jako miara patriotyzmu** – niektórzy uznawali to za heroizm, którego nie można oczekiwać od każdego. Rozróżniali gotowość do obrony kraju od gotowości do śmierci. Padała propozycja, aby wyraźnie ograniczyć ten zapis do sytuacji wojny lub zagrożenia.
- **Przedkładanie dobra ojczyzny nad sprawy osobiste i rodzinę** – respondenci podkreślali, że najpierw chcieliby chronić dzieci i bliskich. Nie uznawali tego za sprzeczne z przywiązaniem do Polski – rodzina i dom są dla nich częścią tego przywiązania.
- **Zbyt duży nacisk na wojnę, zbyt mały na życie w pokoju** – definicja części badanych przypominała historyczny wzorzec patriotyzmu. Chcieli, by uwzględniała także pracę, rozwój i codzienne dbanie o kraj. Pojawił się pomysł rozdzielenia znaczenia historycznego od współczesnego.
- **Patetyczny, mało przystępny język** – szczególnie słowo „umiłowanie" odbierano jako podniosłe, a nawet religijne. Część uczestników wolała prostszy opis, bliższy codziennym doświadczeniom.
- **Traktowanie gotowości do walki jako punktu wyjścia** – padł argument, że gotowość do obrony może wynikać z więzi budowanej przez lata: pracy dla kraju, troski o niego i uczestnictwa w jego życiu. Nie powinna być z góry przyjętym warunkiem uznania kogoś za patriotę.

Proponowane uzupełnienia definicji

(QUAL)

W toku dyskusji nad przedstawioną definicją pojawiły się postulaty o włączenie w nią następujących wątków/zagadnień:

- **Patriotyzm gospodarczy** – wspieranie polskiej gospodarki, świadomy wybór rodzimych produktów i producentów oraz ochrona krajowego majątku przed wyprzedażą.
- **Działania dla dobra mieszkańców** – brakuje wyraźnego wskazania, że troska o ojczyznę oznacza także troskę o zdrowie, edukację, miejsca pracy i warunki życia ludzi.
- **Rozwój nauki i technologii** – wspieranie odkryć, badań i działań budujących przyszłość kraju.
- **Pomoc innym** – bezinteresowne wspieranie potrzebujących.
- **Troska o najbliższe otoczenie i dobro wspólne** (lokalnej społeczności, wspólnej przestrzeni i miejsc publicznych) – patriotyzm miałby być widoczny również w drobnych, codziennych zachowaniach.
- **Duma z bycia Polakiem** – pozytywny stosunek do własnej narodowości oraz szacunek dla barw narodowych i godła.
- **Zaangażowanie obywatelskie i służba publiczna** – udział w wyborach oraz praca na rzecz innych.
- **Tolerancja i wspólnota ponad podziałami politycznymi** – otwartość na innych uznanie, że patriotyzm może łączyć osoby o różnych przekonaniach.

Obecna definicja – cytaty

„Ja na przykład czytając tę definicję, chętnie bym ją zrobiła łagodniejszą. To znaczy, chęć ponoszenia za nią ofiar, dla mnie to nie są w ogóle hasła, które do mnie w jakikolwiek sposób trafiają. Wręcz powiedziałabym, że to jest hasło, które mnie odstrasza." 45–64 lata, poglądy bardziej progresywne/liberalne

„Żeby tutaj może było dodane coś o tej lokalności, o tym takim środowisku, w którym my żyjemy bezpośrednio obok, bo to jest właśnie ojczyzna, czyli takie patetyczne jest to określenie, że trochę zdjąć tego patosu i dodać trochę więcej lokalności." 30–44 lata, poglądy bardziej progresywne/liberalne

„Wydaje mi się, że jednak to przedkładanie ojczyzny ponad tak jakby naszą rodzinę i nasze osobiste rzeczy, to wydaje mi się, że to w naszych czasach nie jest jednak tak do końca." 30–44 lata, poglądy bardziej konserwatywne/tradycyjne

„To dałam właśnie to dobro obywateli i ich zdrowie, ich edukację, ich miejsca pracy, no generalnie rozwój naukowy, technologiczny, rozwój po prostu w jednym słowie. Bo rozwój jakiejkolwiek dziedziny od razu powoduje, że jest więcej pracy dla ludzi." 18–29 lat, poglądy bardziej progresywne/liberalne

Obie uwspółcześnione definicje były częściej niż obecna wskazywane przez Polaków jako lepiej oddające ich osobiste rozumienie patriotyzmu, szczególnie przez osoby o liberalno-progresywnych poglądach

Która z dwóch propozycji lepiej oddaje Twoje rozumienie patriotyzmu?

Osoby oceniające obecną definicję oraz definicję akcentującą codzienną odpowiedzialność (n=541)

Osoby oceniające obecną definicję oraz definicję akcentującą więź i wspólną przyszłość (n=530)

Definicja codziennej odpowiedzialności była istotnie **częściej niż definicja obecna** wybierana przez: kobiety (**47%**), osoby z wykształceniem wyższym (**52%**) oraz osoby o liberalno-progresywnych przekonaniach (**56%**).

Definicja więzi i wspólnej przyszłości była istotnie **częściej niż definicja obecna** wybierana przez: mieszkańców wielkich miast (**58%**) oraz osoby o liberalno-progresywnych przekonaniach (**54%**).

(QUANT)

Mimo oczekiwań dotyczących uwspółcześnienia definicji patriotyzmu, za jej najważniejsze elementy Polacy nadal uznają szacunek dla historii oraz pielęgnowanie języka, kultury i tradycji

Które elementy powinny Twoim zdaniem koniecznie znaleźć się w definicji patriotyzmu?
N=1071 (wszyscy)

***Istotnie częściej wybierana przez Polaków przebywających na emigracji przynajmniej 5 lat (66%), co może wynikać z tego, że na emigracji pielęgnowanie języka, kultury i tradycji może pomagać zachować więź z Polską, mniej obecną w codziennym otoczeniu.**

Podsumowanie i wnioski

Między dziedzictwem a codzienną odpowiedzialnością
patriotyzm w Polsce

(QUANT)
(QUAL)

- **Łączyć pamięć o przeszłości z opowieścią o współczesności i przyszłości.** Historia, tradycja i zachowanie polskiej kultury pozostają ważnymi źródłami narodowej dumy. Warto jednak równie wyraźnie pokazywać osiągnięcia naukowców, twórców, przedsiębiorców oraz zmiany poprawiające jakość życia mieszkańców. Nie chodzi o zastępowanie pamięci historycznej, lecz o uzupełnianie jej o opowieść o rozwoju i sprawczości.

- **Pokazywać patriotyzm poprzez konkretne działania i ich efekty.** Codzienna odpowiedzialność za kraj może wyrażać się w trosce o wspólną przestrzeń, pomaganiu innym, rzetelnej pracy czy zaangażowaniu obywatelskim. Przekaz będzie bardziej zrozumiały, jeśli zamiast abstrakcyjnych deklaracji pokaże ludzi, ich działania i korzyści dla społeczności. Ten kierunek warto wykorzystywać szczególnie w komunikacji inicjatyw społecznych, obywatelskich i lokalnych, w których można pokazać bezpośrednie efekty zaangażowania.

- **Wzmacniać pozytywne emocje, nie rezygnując z pamięci o trudnej historii.** Obok cierpienia, poświęcenia i strat warto tworzyć przestrzeń dla dumy, radości, solidarności i nadziei. Szczególny potencjał mają historie wspólnych sukcesów, odbudowy kraju i działań, w których Polacy potrafili się zjednoczyć. W przekazach skierowanych do szerokiego grona odbiorców warto łączyć te emocje z doświadczeniami, które mogą budować poczucie wspólnoty niezależnie od różnic światopoglądowych.

- **Opowiadać o Polsce również z perspektywy najbliższego otoczenia.** Lokalna historia, tradycje, miejsca i inicjatywy społeczne mogą być punktem wyjścia do budowania więzi z krajem. Pokazują, że patriotyzm nie jest wyłącznie relacją z abstrakcyjnie rozumianą ojczyzną, lecz także z miejscem, w którym żyjemy.

Polacy dostrzegają potrzebę poszerzania patriotyzmu o codzienność, wspólnotę i przyszłość

- **Większość Polaków dostrzega potrzebę aktualizowania rozumienia patriotyzmu.** 54% badanych uważa, że to, co uznajemy za patriotyzm, powinno zmieniać się wraz ze zmianami społecznymi. Nie oznacza to jednak odrzucenia tradycji, lecz poszerzenie definicji o współczesne formy troski o kraj i jego mieszkańców.

- **Oczekiwana zmiana dotyczy nie tylko definicji, ale również emocji związanych z patriotyzmem.** W badaniu jakościowym wybrzmiewa potrzeba ograniczenia narracji skoncentrowanej na cierpieniu, ofiarach i obowiązku na rzecz większej obecności dumy, radości i poczucia sprawczości.

- **Polacy chcą patriotyzmu widocznego w najbliższym otoczeniu.** Najczęściej oczekują częstszej troski o wspólną przestrzeń i dobro publiczne (41%) oraz pielęgnowania lokalnych tradycji (37%). Patriotyzm może być przeżywany nie tylko na poziomie narodowym, ale także poprzez działania na rzecz własnej społeczności.

- **Świętowanie powinno łączyć, a nie wymagać deklaracji politycznej.** Przyjazna atmosfera bez sporów politycznych jest najczęściej wskazywanym czynnikiem zachęcającym do udziału w obchodach świąt narodowych (41%). Respondenci oczekują również wydarzeń dostępnych, bezpiecznych i umożliwiających aktywne uczestnictwo.

- **Uwspółcześnienie definicji patriotyzmu spotyka się z przychylnym odbiorem, choć nie ma jednej powszechnie preferowanej propozycji.** W bezpośrednim porównaniu definicje akcentujące codzienną odpowiedzialność oraz więź i wspólną przyszłość są wybierane częściej niż definicja dotychczasowa (odpowiednio 42% wobec 28% oraz 40% wobec 30%). Jednocześnie w obu porównaniach 30% badanych nie wskazuje preferowanej wersji.

Polska duma: od dziedzictwa po współczesne osiągnięcia

(QUANT)
(QUAL)

Mapa źródeł dumy

Dziedzictwo pozostaje najważniejszym źródłem dumy narodowej, ale jej repertuar obejmuje również codzienne bezpieczeństwo, rozwój kraju, współczesne sukcesy i solidarność społeczną.

DZIEDZICTWO I TOŻSAMOŚĆ

Duma z tego, co udało się zachować i przekazać kolejnym pokoleniom.

- Tradycje i zwyczaje **45%**
- Historia i niepodległość **40%**
- Zachowanie języka i kultury **39%**

MIEJSCE I CODZIENNE ŻYCIE

Duma z kraju jako miejsca, w którym żyjemy.

- Krajobrazy i przyroda **37%**
- Bezpieczeństwo życia **34%**
- Poprawa jakości życia **17%**

OSIĄGNIĘCIA I ROZWÓJ

Duma z tego, co Polacy tworzą i osiągają.

- Osiągnięcia naukowców **27%**
- Sukcesy sportowców **25%**
- Rozwój gospodarki i infrastruktury **23%**
- Sukcesy polskich firm **19%**
- Osiągnięcia twórców kultury **18%**
- Technologie i innowacje **17%**

WSPÓLNOTA I SOLIDARNOŚĆ

Duma z umiejętności jednoczenia się i pomagania innym.

- Solidarność i pomoc w trudnych sytuacjach **22%**
- wspólne przeżywanie sukcesów sportowych (badanie jakościowe)
- mobilizacja w kryzysach, wzajemne wsparcie (badanie jakościowe)

Współczesny patriotyzm ma różne oblicza

Typologia orientacji patriotycznych*

PATRIOTYZM TRADYCJI I PAMIĘCI

Przywiązanie do historii, kultury, języka i symboli narodowych. Patriotyzm wyraża się poprzez pamięć o przeszłości, pielęgnowanie dziedzictwa i szacunek dla tradycji.

Tradycje i zwyczaje (45%), historia i niepodległość (40%) oraz zachowanie języka i kultury (39%) to najczęstsze tu źródła dumy.

PATRIOTYZM CODZIENNEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI

Troska o innych, wspólną przestrzeń i dobro publiczne. Patriotyzm przejawia się w konkretnych działaniach, zaangażowaniu społecznym i odpowiedzialności za najbliższe otoczenie.

80% badanych zgadza się, że patriotyzm można wyrażać przede wszystkim poprzez codzienne działania.

PATRIOTYZM ROZWOJU I PRZYSZŁOŚCI

Duma ze współczesnych osiągnięć Polski oraz troska o jej dalszy rozwój. Ważne są sprawczość, poprawa jakości życia i tworzenie lepszych warunków dla kolejnych pokoleń.

40% badanych uznaje wspieranie rozwoju Polski i przyszłości kolejnych pokoleń za kryterium patriotycznego charakteru działania.

PATRIOTYZM WSPÓLNOTY I PRZEŻYWANIA

Poczucie przynależności budowane poprzez wspólne doświadczenia, świętowanie, sukcesy i wzajemną pomoc. Istotne są emocje, solidarność i możliwość uczestniczenia we wspólnocie ponad podziałami.

Badanie jakościowe wskazuje na integrującą rolę sukcesów sportowych i solidarności w kryzysach. 75% badanych uznaje, że osoby o różnych poglądach politycznych mogą być w równym stopniu patriotami.

*** Typologia interpretacyjna opracowana na podstawie wyników QUANT i QUAL. Orientacje nie stanowią rozłącznych segmentów respondentów – mogą współwystępować u tej samej osoby. Przytoczone odsetki ilustrują poszczególne orientacje, a nie ich liczebność.**

Źródło: Co obecnie daje Ci najwięcej powodów do dumy z Polski i bycia Polakiem?, N=1071, maksymalnie 5 odpowiedzi. Obszary są interpretacyjnym uporządkowaniem wskazań, a nie segmentami respondentów. Procenty nie sumują się do 100%.

(QUANT)
(QUAL)

Różne sposoby rozumienia patriotyzmu mogą się uzupełniać

Co łączy, a co różnicuje orientacje patriotyczne?*

WSPÓLNY FUNDAMENT

Niezależnie od sposobu rozumienia patriotyzmu jego podstawą pozostaje przywiązanie do Polski i troska o jej dobro. Historia, codzienna odpowiedzialność, wspólnota i rozwój kraju nie muszą być konkurencyjnymi wartościami – mogą stanowić różne wymiary tej samej postawy.

80% badanych uznaje pamięć o historii i troskę o przyszłość kraju za równie ważne elementy patriotyzmu.

NAJWAŻNIEJSZE RÓŻNICE	POTENCJAŁ POROZUMIENIA
Różnice dotyczą przede wszystkim tego, co uznaje się za najważniejszy przejaw patriotyzmu: pielęgnowanie dziedzictwa, codzienne działania na rzecz innych, rozwój kraju czy wspólne doświadczenia i emocje. Odmienne znaczenie przypisuje się także symbolom narodowym, poświęceniu i krytycznej postawie wobec państwa.	Różnice w rozumieniu patriotyzmu nie muszą oznaczać podziału na patriotów i „nie patriotów". 75% badanych zgadza się, że osoby o odmiennych poglądach politycznych mogą być w równym stopniu patriotami, a 80% uważa, że krytyczna ocena działań państwa nie wyklucza patriotyzmu. Wspólnym punktem odniesienia może być troska o kraj, nawet jeśli przybiera różne formy.

Zamiast przeciwstawiać tradycyjne i współczesne formy patriotyzmu, warto pokazywać ich wzajemne uzupełnianie się i budować przekaz wokół wartości, które mogą łączyć osoby o różnych sposobach myślenia o Polsce

*** Typologia ma charakter interpretacyjny. Orientacje nie stanowią rozłącznych grup respondentów, dlatego przedstawione różnice dotyczą sposobów rozumienia patriotyzmu, a nie statystycznie wyodrębnionych segmentów.**

(QUANT)
(QUAL)

Warto poszerzać opowieść o patriotyzmie, nie odrzucając tradycji

rekomendacje narracyjne

- **Łączyć pamięć o przeszłości z opowieścią o współczesności i przyszłości.** Historia, tradycja i zachowanie polskiej kultury pozostają ważnymi źródłami narodowej dumy. Warto jednak równie wyraźnie pokazywać osiągnięcia naukowców, twórców, przedsiębiorców oraz zmiany poprawiające jakość życia mieszkańców. Nie chodzi o zastępowanie pamięci historycznej, lecz o uzupełnianie jej o opowieść o rozwoju i sprawczości.
- **Pokazywać patriotyzm poprzez konkretne działania i ich efekty.** Codzienna odpowiedzialność za kraj może wyrażać się w trosce o wspólną przestrzeń, pomaganiu innym, rzetelnej pracy czy zaangażowaniu obywatelskim. Przekaz będzie bardziej zrozumiały, jeśli zamiast abstrakcyjnych deklaracji pokaże ludzi, ich działania i korzyści dla społeczności. Ten kierunek warto wykorzystywać szczególnie w komunikacji inicjatyw społecznych, obywatelskich i lokalnych, w których można pokazać bezpośrednie efekty zaangażowania.
- **Wzmacniać pozytywne emocje, nie rezygnując z pamięci o trudnej historii.** Obok cierpienia, poświęcenia i strat warto tworzyć przestrzeń dla dumy, radości, solidarności i nadziei. Szczególny potencjał mają historie wspólnych sukcesów, odbudowy kraju i działań, w których Polacy potrafili się zjednoczyć. W przekazach skierowanych do szerokiego grona odbiorców warto łączyć te emocje z doświadczeniami, które mogą budować poczucie wspólnoty niezależnie od różnic światopoglądowych.
- **Opowiadać o Polsce również z perspektywy najbliższego otoczenia.** Lokalna historia, tradycje, miejsca i inicjatywy społeczne mogą być punktem wyjścia do budowania więzi z krajem. Pokazują, że patriotyzm nie jest wyłącznie relacją z abstrakcyjnie rozumianą ojczyzną, lecz także z miejscem, w którym żyjemy.

(QUANT)
(QUAL)

Od przekazywania wiedzy do budowania doświadczeń
rekomendacje edukacyjne

- **Uzupełniać edukację historyczną o współczesny wymiar patriotyzmu.** Obok wydarzeń historycznych i postaci zasłużonych dla kraju warto pokazywać, jak patriotyzm może przejawiać się dziś – w działaniach obywatelskich, trosce o środowisko, wspieraniu lokalnej społeczności czy rozwoju nauki i kultury.
- **Łączyć wiedzę z praktycznym działaniem.** Projekty lokalne, wolontariat, inicjatywy sąsiedzkie czy działania na rzecz wspólnej przestrzeni mogą pozwalać uczestnikom doświadczać wpływu na otoczenie. Patriotyzm staje się wówczas nie tylko przedmiotem refleksji, ale również praktyką społeczną.
- **Wykorzystywać angażujące i międzypokoleniowe formy edukacji.** Gry miejskie, warsztaty, spacery historyczne, spotkania z mieszkańcami czy wspólne projekty rodzinne mogą ułatwiać poznawanie historii i tradycji poprzez doświadczenie. Takie formy odpowiadają na pojawiającą się w badaniu potrzebę bardziej aktywnego uczestnictwa.
- **Pokazywać różnorodność sposobów wyrażania przywiązania do Polski.** Edukacja patriotyczna może obejmować zarówno pielęgnowanie tradycji i symboli, jak i troskę o innych, krytyczne zainteresowanie sprawami publicznymi czy pracę na rzecz rozwoju kraju. Ważne, aby nie przedstawiać jednej formy zaangażowania jako jedynej właściwej.

Należy tworzyć przestrzeń dla wspólnego przeżywania patriotyzmu
rekomendacje komunikacyjne

- **Budować komunikację wokół wartości i doświadczeń, które mogą łączyć osoby o różnych poglądach i sposobach rozumienia patriotyzmu.** Nie wymagać jednakowego stosunku do historii, symboli czy form świętowania jako warunku uczestnictwa we wspólnocie.
- **Unikać oceniania patriotyzmu przez pryzmat gotowości do poświęceń.** Gotowość do obrony kraju może być ważnym elementem patriotyzmu, ale nie powinna być przedstawiana jako jedyne kryterium przywiązania do ojczyzny. Takie ujęcie pozostawia miejsce również dla codziennej odpowiedzialności, troski o bliskich i zaangażowania społecznego.
- **Tworzyć okazje do wspólnego świętowania bez konieczności deklarowania poglądów politycznych.** Przyjazna atmosfera, bezpieczeństwo i dostępność wydarzeń są istotnymi czynnikami zachęcającymi do uczestnictwa. Warto rozwijać lokalne obchody, koncerty, pikniki i aktywności rodzinne, które umożliwiają różne sposoby uczestnictwa.
- **Posługiwać się językiem przystępnym i bliskim codziennemu doświadczeniu.** W badaniu jakościowym część respondentów krytycznie odnosiła się do patetycznego języka tradycyjnej definicji patriotyzmu. W komunikacji warto więc ograniczać abstrakcyjne wezwania do oddania i poświęcenia na rzecz konkretnych przykładów troski o kraj i jego mieszkańców.

Dobór narracji powinien uwzględniać zarówno odbiorców, jak i kontekst komunikacji. Odwołania do historii, codziennej odpowiedzialności, współczesnych osiągnięć i wspólnotowych doświadczeń nie muszą się wykluczać – mogą się wzajemnie uzupełniać.

Fundacja Roberta Dobrzyckiego

Inicjator i mecenas raportu. Fundacja powstaje z przekonania, że Polska ma ogromny potencjał, który warto pokazywać, wspierać i rozwijać.

www.rdfoundation.org

Maison&Partners

Butik badawczy łączący wiedzę z zakresu psychologii społecznej z wieloletnim doświadczeniem w badaniach konsumenckich, marketingowych i społecznych. Analizuje zachowania, postawy i potrzeby społeczno-rynkowe, przekładając je na praktyczne rekomendacje.

www.maison.pl

Konsorcjum Filantropijne

Projekt współfinansowany ze środków inicjatywy Konsorcjum Filantropijnego 2025/26.

philanthropicconsortium.com/pl

Opracowanie graficzne raportu.
Młoda Polska fundacja. Świeży głos i wizerunek Polskiego patriotyzmu. www.mlodapolska.org